

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII kadencja
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
BMp-0707-39/15

Druk nr 760

Warszawa, 21 lipca 2016 r.

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

W związku z zaplanowanym na 23. posiedzenie Sejmu RP punktem porządku obrad dotyczącym informacji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi

- na temat bieżącej sytuacji na podstawowych rynkach rolnych, uzgodnień Rady UE do spraw Rolnictwa i Rybołówstwa dotyczących sytuacji na rynkach rolnych oraz planowanych środków wsparcia, programu rozwoju głównych rynków rolnych w Polsce na lata 2016-2020

przekazuję w załączeniu materiał dotyczący przedmiotowej informacji.

(-) Krzysztof Jurgiel

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Informacja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na temat bieżącej sytuacji na podstawowych rynkach rolnych oraz podejmowanych i planowanych działań na forum Unii Europejskiej i krajowym w 2016 r.

Warszawa, lipiec 2016 r.

SYTUACJA PODAŻOWO-POPYTOWA

I. RYNEK MLEKA

Na rynku mleka występuje nierównowaga podaży-popytu, która jest wynikiem zwiększonej produkcji mleka i podaży produktów mleczarskich na rynku krajowym i unijnym zwłaszcza w konsekwencji zniesienia systemu kwot mlecznych połączonej z osłabionym popytem na produkty mleczarskie na rynkach krajów rozwijających się oraz embargiem rosyjskim na produkty rolno-spożywcze z UE. Od początku 2016 r. popyt na produkty mleczarskie na rynkach zagranicznych ulega poprawie jednak w tempie niepozwalającym na szybkie zagospodarowanie powstałych w skutek zwiększonej dynamiki skupu i produkcji nadwyżek produktów mleczarskich. Co prawda notowania cenowe z czerwca br. wskazują na niewielką poprawę cen produktów mleczarskich, co może być wstępnym sygnałem odbudowy sytuacji na rynku mleka, jednak nadal utrzymują się spadkowe tendencje cen skupu mleka, również jeżeli chodzi o prognozy krótkoterminowe.

Problem dostosowania podaży mleka i produktów mleczarskich do tempa odbudowywania się popytu na rynkach zagranicznych będzie w najbliższej perspektywie głównym czynnikiem wpływającym na tendencje cenowe na rynku, co podkreśla Komisja Europejska w ocenie sytuacji i projektowaniu mechanizmów wsparcia na tym rynku.

W wyniku dekonunktury na rynku unijnym i światowym, pomimo zwiększonego wolumenu eksportu produktów mleczarskich w pierwszych czterech miesiącach br. przedsiębiorcy osiągnęli w handlu zagranicznym niższe o 14% wyniki wartościowe w porównaniu do osiągniętych w analogicznym okresie ubiegłego roku, co jest także skutkiem niższych cen uzyskiwanych z tytułu sprzedaży eksportowej.

Pogłowie krów mlecznych i produkcja mleka

Tempo spadku pogłowia krów mlecznych w Polsce jest jednym z najwyższych w UE. W wyniku spadku opłacalności produkcji i mniejszych zasobów pasz po ubiegłorocznej suszy stan pogłowia krów mlecznych w grudniu 2015 r. względem grudnia 2014 r. był niższy o 5,1 % a względem czerwca 2015 r. o 6,4%. **W grudniu 2015 r. krajowe pogłowie krów mlecznych wyniosło: 2 134,1 tys. szt.** Pomimo redukcji pogłowia produkcja mleka wzrosła w 2015 r. o 0,8% i przekroczyła 12,7 mld l (13,1 mld kg) – co potwierdza dalszy wzrost wydajności krów mlecznych w Polsce o 3,7% do 5 890 kg/rok.

Skup mleka i produkcja podstawowych przetworów mlecznych w 2015 r. i w okresie I-V 2016 r.

2015r.

Skup mleka: 10.872,9 tys. ton (+2,6% r/r)

OMP: 140,9 tys. ton (-4,4% r/r)

PMP: 31,2 tys. ton (-11,3% r/r)

Masło: 187,8 tys. ton (+9,9% r/r)

Sery ogółem: 785,4 tys. ton (+4,1% r/r)

I-V 2016 r.

Skup mleka: 4.696,990 tys. ton (+6,7% r/r)

OMP: 68,9 tys. ton (+14% r/r)

PMP: 15,4 tys. ton (+26% r/r)

Masło: 90,6 tys. ton (+18% r/r)

Sery ogółem: 333,6 tys. ton (+4,5% r/r)

Jak wynika z powyższych danych, w pierwszych miesiącach 2016 r. dynamika skupu mleka surowego znacznie przyspieszyła. W styczniu skup mleka był o 7,9% większy niż przed rokiem, w lutym aż o prawie 13% a w marcu o 9%. W sumie w pierwszych pięciu miesiącach 2016 r. mleczarnie skupiły ok. 4,7 mld kg mleka, **tj. o 6,7% więcej niż w analogicznym okresie ubiegłego roku.**

Wysoka dynamika skupu mleka spowodowała zwiększoną produkcję wszystkich przetworów mlecznych w szczególności pełnego mleka w proszku i masła.

Wzrostowa tendencja w skupie i produkcji przetworów mlecznych ma również miejsce na rynku unijnym. W okresie I-IV 2016 r. w porównaniu do analogicznego okresu 2015 r. skup mleka był wyższy o 5,6%. Zwiększyła się produkcja odtłuszczonego mleka w proszku (+18,2%), pełnego mleka w proszku (+12,9%), masła (+12,3%) oraz serów (+3,5%).

Notowania cenowe:

Cena skupu mleka – maj 2016 r.:

	Cena [zł/100kg]				Dynamika w skali			
	maj 2016	kwiecień 2016	maj 2015	maj 2014	początek roku	miesiąca	roku	2 lat
Mleko surowe do skupu o standardowych parametrach	102,76	105,16	115,01	137,78	-10,5	-2,3	-10,7	-25,4

Źródło: ZSRiR MRiRW

Dynamicznie rosnące dostawy mleka w warunkach pogarszającej się koniunktury na rynku krajowym i unijnym, w tym zmniejszenie się cen uzyskiwanych w eksporcie produktów mleczarskich i spadek konsumpcji mleka w 2015 r. (o 0,5% w stosunku do 2014 r.) spowodowały, że w 2015 r. kontynuowane były spadki cen skupu mleka, które rozpoczęte zostały na początku 2014 r. z rekordowego poziomu 155,26 zł/100 kg z grudnia 2013 r. W pierwszym kwartale 2016 r. spadkowe tendencje cen skupu mleka pogłębiały się. Cena skupu mleka spadła od początku br. o blisko 11% do poziomu 102,76 zł/100 kg w maju br. W stosunku do roku 2014 cena skupu mleka jest niższa o 25%.

Średnia cena skupu mleka w Polsce w 2015 r. wyniosła 116,14 zł/100 kg i była o 13,7% niższa niż średnioroczna cena mleka w roku 2014.

Cena skupu mleka w Polsce i UE

w maju 2016 r.

- w Polsce: 23,33 euro/100 kg (-17,4% r/r; - 4,5% m/m; niższa o 11,3% względem średniej w UE)
- w UE: 26,30 euro/100 kg (-4% m/m; -14,4% r/r)

szacunek - czerwiec 2016:

- w Polsce: 23,16 euro/100 kg; (-0,73% m/m; -14,16 r/r),
- UE: 25,87 euro/100 kg (-1,63% m/m; -14,17% r/r.)

Najniższe ceny notowane są na Litwie i Łotwie gdzie są o ponad 31% niższe niż średnia cena w UE. W Polsce cena skupu mleka jest również jedną z niższych notowanych w UE. Biorąc pod uwagę dynamikę spadku ceny skupu mleka w relacji rocznej jest ona jedną z najwyższych w skali UE. Szacunkowa cena skupu mleka za czerwiec br. jest o 11% niższa od średniej ceny w UE.

Komisja Europejska przewiduje utrzymanie się niskich cen skupu mleka co najmniej do końca 2016 r. pod wpływem słabej koniunktury na rynku światowym i utrzymania wysokiej dynamiki skupu zwłaszcza w UE. Na pozostałych rynkach światowych w 2016 r. prognozowany jest wzrost skupu mleka (USA o ok 1,6%), stabilne dostawy (Australia) lub niewielki spadek (Nowa Zelandia). Szacuje się, że w 2016 r. światowy skup mleka będzie większy niż w roku ubiegłym o ok. 3.5 milionów ton.

Ceny zbytu przetworów mlecznych

W 2015 r. największy spadek cen zbytu dotyczył trwałych przetworów mlecznych, będących w dużym stopniu przedmiotem eksportu. Średnie ceny tych przetworów w porównaniu do średnich cen z roku 2014 spadły o 32,5 % w przypadku OMP (średnia cena roczna 7,53 zł/kg), 30,5% pełnego mleka w proszku (9,64 zł/kg), 12,2% masła w blokach (12,23 zł/kg), 21% serów Gouda i Edamskiego (10,9 zł/kg), oraz 16% serwatki w proszku (3,08 zł/kg).

Spadki cen zbytu świeżych przetworów mlecznych były znacznie mniejsze i wahały się od 2,3-3,1% (mleko pełnotłuste i śmietana) do 3,4-4,5% (serki i jogurty).

W pierwszych miesiącach 2016 r. przy dalszym pogorszeniu koniunktury na rynku światowym ceny przetworów mlecznych, z niewielkimi wahaniami tygodniowymi, do drugiej połowy maja br. odnotowywały tendencję spadkową. Najbardziej stabilną cenę notowano w odniesieniu do odtłuszczonego mleka w proszku. Od końca maja br. ceny przetworów mlecznych wykazują tendencję wzrostową. Największe wzrosty cen na w pierwszych dniach lipca br. w porównaniu do sytuacji sprzed miesiąca dotyczą masła (+18%), mleka pełnego w proszku (+6%) oraz serów (+7%). Porównując ceny przetworów mlecznych w perspektywie 2 lat (tj. przed wprowadzeniem embarga rosyjskiego) należy stwierdzić, że są one niższe o 40% w przypadku OMP, o ok. 20% w przypadku serów i 13% w przypadku masła.

Dynamika zmian cen podstawowych przetworów mlecznych (4-10.07. 2016 r.)

Towar	Cena zł/100 kg	Dynamika w skali			
	aktualna	tygodnia	miesiąca	roku	2 lat
Mleko w proszku odtłuszczone	695,5	-0,9	-1,5	-2,1	-39,5
Mleko w proszku pełne	895,5	3,4	5,9	-5,6	-35,3
Masło w blokach	1250,5	4,1	18,3	6,7	-12,6
Masło konfekcjonowane	1387,6	7,1	16,0	6,1	-10,7
Ser Edamski	1067,0	3,2	7,4	1,4	-21,0
Ser Gouda	1051,4	4,6	7,2	-1,5	-20,0

Źródło: ZSRIR MRiRW

Porównanie średnich cen w Polsce i w UE w okresie 4-10.07.2016 r.

Produkt	Średnia cena w UE euro/100kg	Średnia cena w Polsce	cena w Polsce /cena w UE (%)
Masło	299	282	-5,7
OMP	170	157	-7,6
PMP	220	202	-8,2
Edam	240	240	0,0
Gouda	233	237	1,7

Źródło: ZSRIR MRiRW i Komisja Europejska

**Polski handel zagraniczny przetworami mlecznymi w 2015 r. oraz okresie I-IV 2016 r.
(MRiRW na podstawie danych Ministerstwa Finansów)**

W 2015 r.:

Specyfikacja	2014 r.	Zmiana r/r	2015 r.	Zmiana r/r
Wartość eksportu (mln euro)	1 818,2	+ 11,1 %	1 532,7	-15,7%
Wolumen eksportu (tys. ton)	1 153,1	+ 15,5%	1 255,2	+8,9 %
Wartość importu (mln euro)	728,6	+ 11,8 %	714,7	-1,9%
Wolumen importu (tys. ton)	516,1	+ 14,7 %	512,7	-0,7%
Saldo (mln euro)	1 089,6	+ 10,7 %	818,0	-24,9%

Źródło: Ministerstwo Finansów.

W 2015 r. polscy eksporterzy osiągnęli przychody z tytułu eksportu na poziomie blisko 16% niższym względem 2014 r. przy rosnącej, wynoszącej 8,9% dynamice wzrostu wywożonych ilości. W monitorowanym okresie zmniejszył się import przetworów mlecznych zarówno wartościowo, jak i ilościowo. Saldo handlu zagranicznego przetworami mlecznymi pozostało dodatnie, ale zmniejszyło się w porównaniu z tym samym okresem roku ubiegłego o prawie 25%.

W 2015 r. zwiększył się wolumen eksportu większości produktów mleczarskich z wyjątkiem mleka w proszku, serwatki oraz jogurtów i fermentowanych napojów mlecznych. Niskie światowe ceny mleka w proszku oraz rosyjskie embargo spowodowały, że znacząco zwiększyła się sprzedaż do UE serów i twarogów (+17%), masła (+18%) oraz mleka płynnego i śmietany (+20%).

Eksport produktów mleczarskich w latach 2014-2015

CN	Nazwa towaru	EKSPORT OGÓŁEM				EKSPORT do UE				DYNAMIKA ZMIAN OGÓŁEM (%)		DYNAMIKA ZMIAN UE (%)	
		Wartość [tys. EUR]		Wolumen [tony]		Wartość [tys. EUR]		Wolumen [tony]		Wartość	Wolumen	Wartość	Wolumen
		2014r.	2015r.*	2014r.	2015r.*	2014r.	2015r.*	2014r.	2015r.*				
	RAZEM produkty mleczarskie	1 818 184	1 532 720	1 153 116	1 255 178	1 188 298	1 087 579	858 358	925 831	-15,7	8,9	-8,5	7,9
0401	Mleko i śmietana, nie zagęszczone	268 935	257 065	385 458	512 261	243 234	217 371	346 029	414 355	-4,4	32,9	-10,6	19,7
0402	Mleko i śmietana, zagęszczone	437 736	279 183	157 723	141 259	151 957	122 178	59 709	66 385	-36,2	-10,4	-19,6	11,2
0403	Maślanka, mleko zsiadłe i śmietana kwaśna, jogurt	132 249	111 043	110 226	101 207	122 141	106 800	103 752	98 232	-16,0	-8,2	-12,6	-5,3
0404	Serwatka, nawet zagęszczona, lub zawierająca dodatek cukru	194 429	172 762	256 554	238 110	99 485	73 969	167 261	134 611	-11,1	-7,2	-25,6	-19,5
0405	Masło oraz inne tłuszcze otrzymywane z mleka	121 945	119 499	35 697	40 827	109 370	111 391	32 490	38 300	-2,0	14,4	1,8	17,9
0406	Sery i twarogi	662 891	593 168	207 458	221 515	462 110	455 869	149 117	173 949	-10,5	6,8	-1,4	16,7

* Na podstawie Ministerstwa Finansów ZSRIR MRiRW

Eksport produktów mleczarskich na rynek unijny stanowił w 2015 r. pod względem ilościowym 74% eksportu tych produktów ogółem.

Głównymi odbiorcami polskich produktów mleczarskich na rynku unijnym są: Niemcy, Czechy, Holandia, Wlk. Brytania, Włochy. W grupie krajów trzecich najbardziej znaczącymi partnerami są: Algieria, Wietnam, Meksyk, Chiny (eksport mleka w proszku) oraz Arabia Saudyjska i Irak (eksport serów).

Import produktów mleczarskich ogółem w ubiegłym roku wyniósł ok. 512,7 tys. ton i był o 0,7 % niższy niż rok wcześniej. Biorąc pod uwagę wolumen importu, w 2015 roku zwiększył się import serów i twarogów o 14,8%, maślanki, jogurtów i kefirów o blisko 13,3% oraz mleka i śmietany nie zagęszczonych o 9,6%. Natomiast mniej o 21,3% niż rok wcześniej, sprowadzono do Polski serwatki. Obniżył się także import mleka w proszku o 12,7% oraz masła o 9%.

Import produktów mleczarskich w latach 2014-2015

CN	Nazwa towaru	IMPORT OGÓŁEM				IMPORT z UE				DYNAMIKA ZMIAN OGÓŁEM (%)	
		Wartość [tys. EUR]		Wolumen [tony]		Wartość [tys. EUR]		Wolumen [tony]		Wartość	Wolumen
		2014r.	2015r.*	2014r.	2015r.*	2014r.	2015r.*	2014r.	2015r.*		
	RAZEM produkty mleczarskie	728 550	714 707	516 092	512 693	725 199	713 537	515 288	511 999	-1,9	-0,7
0401	Mleko i śmietana, nie zagęszczone, w tym:	89 717	85 406	191 195	209 514	89 677	85 378	191 175	209 425	-4,8	9,6
040110	o zaw. tł. nie przekraczającej 1% masy	5 539	2 571	17 373	10 500	5 539	2 571	17 373	10 500	-53,6	-39,6
040120	o zaw. tł. przekraczającej 1% masy, ale nie przekraczającej 6% masy	56 519	49 233	156 904	175 139	56 519	49 205	156 904	175 050	-12,9	11,6
0402	Mleko i śmietana, zagęszczone	223 870	238 317	118 510	103 429	223 700	238 250	118 468	103 405	6,5	-12,7
0403	Maślanka, mleko zsiadłe i śmietana kwaśna, jogurt	52 989	51 619	34 241	38 800	52 967	51 615	34 226	38 799	-2,6	13,3
0404	Serwatka, nawet zagęszczona, lub zawierająca dodatek cukru	55 670	30 948	91 590	72 049	55 646	30 568	91 588	71 556	-44,4	-21,3
0405	Masło oraz inne tłuszcze otrzymywane z mleka	59 809	48 047	14 921	13 562	57 654	47 918	14 364	13 522	-19,7	-9,1
0406	Sery i twarogi	246 496	260 370	65 635	75 339	245 556	259 809	65 468	75 292	5,6	14,8

* Na podstawie Ministerstwa Finansów ZSRIR MRiRW

Produkty mleczarskie importowane były w 2015 r. podobnie jak w latach poprzednich głównie z krajów UE – zarówno pod względem wartościowym i ilościowym **kraje unijne stanowią 99% w imporcie produktów mleczarskich ogółem.**

Główną pozycją w strukturze wartości importu produktów mleczarskich zajmują sery i twarogi, które stanowią 36,4%. Liczącym się produktem w imporcie jest również mleko w proszku, którego udział w wartości importu wyniósł w 2015 r. 33,34%.

W 2015 r. zwiększył się o 9,6% import mleka płynnego i śmietany do wtórnego przetwórstwa (w tym głównie mleka płynnego o kodzie CN 040120 w opakowaniach przekraczających 2 litry). Najwięcej mleka płynnego i śmietany importowano z Litwy (107 tys. ton), z Czech (42 tys. ton) oraz Łotwy (24 tys. ton).

W 2015 r. utrzymała się wzrostowa tendencja w imporcie serów i twarogów do rekordowego poziomu 75,3 tys. ton co stanowi 13% podaży serów na rynku krajowym. Najwięcej serów importowano z Niemiec (40 tys. ton), Danii i Holandii (po 7 tys. ton) oraz Francji i Włoch (po 5 tys. ton).

W okresie I-IV 2016 r. eksport produktów mleczarskich w porównaniu z analogicznym okresem roku ubiegłego przedstawiał się następująco:

CN	Nazwa towaru	EKSPORT OGÓŁEM				EKSPORT do UE				DYNAMIKA ZMIAN OGÓŁEM(%)		DYNAMIKA ZMIAN UE (%)	
		Wartość [tys. EUR]		Wolumen [tony]		Wartość [tys. EUR]		Wolumen [tony]		Wartość	Wolumen	Wartość	Wolumen
		I-IV 2015r.*	I-IV 2016r.*	I-IV 2015r.*	I-IV 2016r.*	I-IV 2015r.*	I-IV 2016r.*	I-IV 2015r.*	I-IV 2016r.*				
	RAZEM produkty mleczarskie	521 400	447 608	409 270	415 908	374 083	307 102	315 117	278 559	-14,2	1,6	-17,9	-11,6
0401	Mleko i śmietana, nie zagęszczone	86 141	71 832	155 897	182 458	76 133	55 842	137 257	126 726	-16,6	17,0	-26,7	-7,7
0402	Mleko i śmietana, zagęszczone	101 226	70 548	52 023	38 910	46 574	22 924	26 524	13 843	-30,3	-25,2	-50,8	-47,8
0403	Maślanka, mleko zsiadłe i śmietana kwaśna, jogurt	39 713	34 717	37 227	31 265	38 077	33 235	36 026	30 228	-12,6	-16,0	-12,7	-16,1
0404	Serwatka, nawet zagęszczona, lub zawierająca dodatek cukru	64 987	45 295	79 758	74 454	29 234	19 805	46 385	37 085	-30,3	-6,7	-32,3	-20,0
0405	Masło oraz inne tłuszcze otrzymane z mleka	44 897	44 023	15 335	16 871	42 387	39 185	14 552	15 102	-1,9	10,0	-7,6	3,8
0406	Sery i twarogi	184 434	181 195	69 030	71 950	141 676	136 111	54 372	55 575	-1,8	4,2	-3,9	2,2

* Na podstawie Ministerstwa Finansów ZSRIR MRiRW

Dekoniunktura na rynku unijnym i światowym skutkuje słabszymi wartościowymi wynikami w handlu zagranicznym przetworami mleczarskimi. W okresie I-IV 2016 r. pomimo wzrostu wolumenu eksportu ogółem (+1,6%), wartość eksportu produktów mleczarskich była niższa w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego o 14 %, w tym na rynek UE aż o blisko 18%. W strukturze towarowej eksportu zwiększył się przede wszystkim eksport mleka płynnego i śmietany (+17%), masła (+10%) oraz serów (+4,2%). Eksport pozostałych produktów mleczarskich w omawianym okresie odnotował spadki szczególnie w przypadku mleka w proszku (-25%) oraz serwatki (-32%). W strukturze geograficznej eksportu nastąpiły niewielkie zmiany w kierunku sprzedaży większych ilości produktów mleczarskich poza rynek UE. Wolumen eksportu na rynek UE w omawianym okresie był o 12% niższy niż w analogicznym okresie roku ubiegłego. Rynkami zbytu poza UE były przede wszystkim:

- dla mleka płynnego i śmietany: Białoruś (rekordowy wzrost eksportu z ok 2 tys. ton do 42 tys. ton), Chiny (ok. 8 tys. ton),
- dla mleka w proszku: Algieria (11 tys. ton; + 50%) Kuba (3,5 tys. ton), Kolumbia i Wietnam (1 tys. ton),
- dla serów: Arabia Saudyjska (3,3 tys. ton) i Irak (2 tys. ton).

Na rynku UE głównymi odbiorcami produktów mleczarskich pozostają Niemcy, Wielka Brytania, Włochy, Czechy i Litwa.

W omawianym okresie wartość importu produktów mleczarskich zwiększyła się o 3% przy jednoczesnym spadku jego wolumenu o 1,5%. Największy spadek wolumenu importu odnotowano w przypadku serwatki (-38%), mleka i śmietany niezagęszczonych (-13%) oraz masła (-11%). Zwiększył się natomiast import mleka w proszku (+ 30%), maślanki i jogurtów (+53%) oraz serów (+3,2%).

Struktura geograficzna importu nie uległa zmianie i kraje UE pozostają głównym rynkiem dostaw do kraju. Mleko płynne i śmietana importowane były nadal głównie z Litwy, Niemiec Czech i Łotwy. Mleko w proszku pochodziło głównie z Niemiec, Irlandii i Holandii. W przypadku masła głównym rynkiem zaopatrzenia rynku krajowego były Niemcy, Wielka Brytania i Holandia. Sery kupowane były w Niemczech, Holandii Włoszech i Danii.

Import produktów mleczarskich w okresie I-IV 2016 r. i dynamika zmian.

CN	Nazwa towaru	IMPORT OGÓŁEM				IMPORT Z UE				DYNAMIKA ZMIAN OGÓŁEM (%)	
		Wartość [tys. EUR]		Wolumen [tony]		Wartość [tys. EUR]		Wolumen [tony]		Wartość	Wolumen
		I-IV 2015r.*	I-IV 2016r.*	I-IV 2015r.*	I-IV 2016r.*	I-IV 2015r.*	I-IV 2016r.*	I-IV 2015r.*	I-IV 2016r.*		
RAZEM produkty mleczarskie		222 642	229 286	167 654	165 138	222 284	229 082	167 434	165 119	3,0	-1,5
0401	Mleko i śmietana, nie zagęszczone	26 051	23 736	66 902	58 342	26 050	23 736	66 902	58 342	-8,9	-12,8
0402	Mleko i śmietana, zagęszczone	69 153	81 510	31 979	41 400	69 152	81 505	31 979	41 400	17,9	29,5
0403	Maślanka, mleko zsiadłe i śmietana kwaśna, jogurt	18 072	24 127	13 178	20 099	18 072	24 126	13 178	20 098	33,5	52,5
0404	Serwatka, nawet zagęszczona, lub zawierająca dodatek cukru	12 621	10 356	28 078	17 487	12 493	10 352	27 878	17 486	-17,9	-37,7
0405	Masło oraz inne tłuszcze otrzymywane z mleka	15 014	13 007	4 183	3 721	15 014	13 007	4 183	3 721	-13,4	-11,0
0406	Sery i twarogi	81 732	76 550	23 333	24 089	81 504	76 357	23 314	24 070	-6,3	3,2

*Na podstawie Ministerstwa Finansów ZSRIR MRiRW

II. RYNKI MIĘSA

WIEPRZOWINA

Pogłowie świń

Wg danych GUS, pogłowie trzody chlewnej w marcu 2016 r. wyniosło 10 187,4 tys. sztuk i było mniejsze o 1 324,3 tys. sztuk (-11,5%) od stanu notowanego w analogicznym okresie 2015 r., a w porównaniu z liczebnością stada świń w grudniu 2015 r. – mniejsze o 402,8 tys. sztuk, tj. o 3,8%.

Stado loch na chów zmniejszyło się w porównaniu z marcem 2015 r. o 155,3 tys. sztuk (-16,1%) do poziomu 806,8 tys. sztuk, w tym pogłowie loch próśnych spadło o 108,0 tys. sztuk (-16,6%) do poziomu 540,9 tys. sztuk. W stosunku do grudnia 2015 r. liczba loch na chów obniżyła się o 7,6 tys. sztuk (o 0,9%), natomiast odnotowano wzrost liczby macior próśnych o 3,6 tys. sztuk, tj. o 0,7%.

Produkcja wieprzowiny

Wg szacunków IERiGŻ produkcja w 2015 r. wyniosła 1 836 tys. ton i była o 2% wyższa niż rok wcześniej.

Uboje świń

Poziom ubojów w okresie I-IV 2016 r.

Uboje świń w rzeźniach w okresie I-IV 2016 r. wyniosły 655,4 tys. ton w masie poubojowej schłodzonej (7,3 mln sztuk). Uboje w analizowanym okresie były wyższe o 40,5 tys. ton (+6,6%) w porównaniu z okresem I-IV 2015 r. (614,9 tys. ton, 7,0 mln sztuk). Zwiększona liczba ubojów skutkowałą wzrostem podaży mięsa wieprzowego a tym samym wywarła negatywny wpływ na sytuację cenową na rynku trzody chlewnej.

Sytuacja cenowa w Polsce

Ceny w 2015 r.

Wg danych ZSRIR MRiRW średnia cena zakupu żywca wieprzowego w 2015 r. wyniosła 4,28 zł/kg i spadła o 12% w stosunku do 2014 r. (4,85 zł/kg).

Ceny świń w czerwcu 2016 r.

Według danych MRiRW w czerwcu 2016 r. odnotowano w Polsce wzrost cen zakupu żywca wieprzowego. Średnia jego cena w ubojniach trzody wyniosła 6,40 zł/kg w masie poubojowej cieplej (mpc), czyli 4,99 zł/kg w wadze za żywiec. W stosunku do maja 2016 r. cena wieprzowiny wzrosła o 10,4%, a w stosunku do czerwca 2015 r. cena wieprzowiny wzrosła o 11,2%.

Aktualna sytuacja cenowa (4.07.2016 r.- 10.07.2016 r.)

Kontynuowany jest obserwowany od 2 miesięcy trend wzrostowy jeśli chodzi o cenę wieprzowiny.

Cena zakupu żywca wieprzowego w Polsce w analizowanym tygodniu wyniosła 5,35 zł/kg i w stosunku do tygodnia poprzedniego wzrosła o 12 groszy (+2,3%), a w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego (4,39 zł/kg) cena była wyższa o 21,9%.

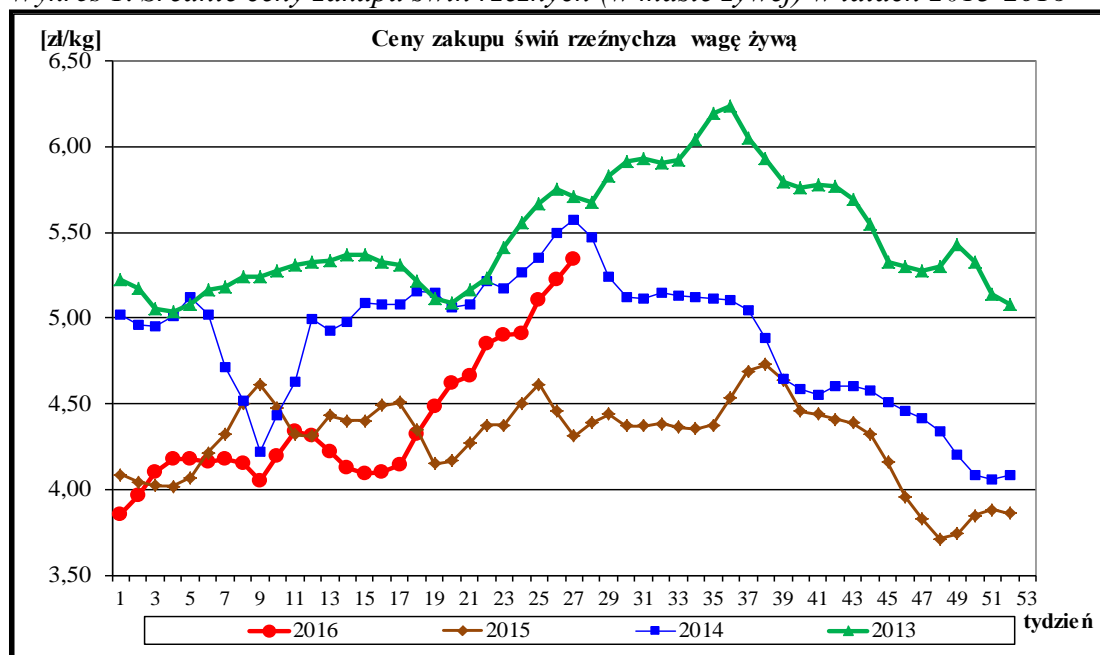
W stosunku do ceny długoterminowej (za lata 2011-2015), wynoszącej 5,18 zł/kg średnia cena w Polsce notowana obecnie jest wyższa o ok. 3,3%.

Tabela 1. Średnie ceny netto (zł/kg) zakupu świń rzeźnych (w masie żywej) za okres 4.07.2016 r. -10.07.2016 r. w porównaniu do cen przed tygodniem

CENA [zł/kg]		
MAKROREGIONY	2016-07-10	2016-07-03
POLSKA	5,35	5,23
REGION PÓLNOCNY	5,38	5,24
REGION ŚRODKOWO-WSCHODNI	5,40	5,26
REGION POŁUDNIOWO-WSCHODNI	5,32	5,23
REGION ZACHODNI	5,28	5,17

Źródło: Zintegrowany System Rolniczej Informacji Rynkowej, MRiRW

Wykres 1. Średnie ceny zakupu świń rzeźnych (w masie żywej) w latach 2013-2016

Źródło: Zintegrowany System Rolniczej Informacji Rynkowej, MRiRW

Sytuacja cenowa w Unii Europejskiej

Ceny w czerwcu 2016 r.

W czerwcu 2016 r. średnia cena rynkowa tusz wieprzowych (klasa E, masa poubojowa schłodzona) w UE-28 wynosiła 151,32 EUR/100 kg i była o 10,6% wyższa niż w maju 2016 r. (136,85 EUR/100 kg) oraz o 3,3% wyższa w porównaniu z ceną z czerwca 2015 r. (146,44 EUR/100 kg).

W czerwcu 2016 r. cena wieprzowiny w Polsce wynosiła w przeliczeniu 150,30 EUR/100 kg i była o 0,7% niższa w porównaniu ze średnią ceną dla UE.

Ceny w okresie 4.07.2016 r.- 10.07.2016 r.

- notowana dla Polski średnia cena rynkowa tusz wieprzowych (klasa E, masa poubojowa schłodzona) wyniosła 159,68 EUR/100 kg i była o 0,4% niższa od średniej ceny dla UE wynoszącej 160,36 EUR/100 kg.
- mniej niż w Polsce płacono za wieprzowinę w 10 państwach członkowskich UE-28. Najniższe ceny odnotowano w Belgii – 144,30 EUR/100 kg, Danii – 146,14 EUR/100 kg i Holandii – 149,32 EUR/100 kg. Cena w Niemczech wyniosła 168,20 EUR/100 kg.

Handel zagraniczny w 2015 r.

Według wstępnych danych w 2015 r. eksport mięsa wieprzowego wyniósł 404,5 tys. ton i był o 21,1 tys. ton (tj. o 5,5%) większy niż w 2014 r. (383,4 tys. ton). Import mięsa wieprzowego wyniósł 675,8 tys. ton i był o 55,3 tys. ton (tj. o 8,9%) większy niż w 2014 r. (620,5 tys. ton).

Saldo handlowe w 2015 r. wyniosło minus 271,3 tys. ton wobec minus 237,2 tys. ton w analogicznym okresie 2014 r.

Eksport żywej trzody chlewnej w 2015 r. wyniósł 5,9 tys. ton (40,7 tys. sztuk) i był mniejszy o 3,6 tys. ton (tj. o 38,1%) w wolumenie w stosunku do 2014 r. (9,6 tys. ton, 86,5 tys. sztuk). Import trzody chlewnej żywej wyniósł 201,2 tys. ton (5447,1 tys. sztuk) i pod względem wolumenu był o 36,1 tys. ton (tj. o 15,2%) mniejszy od importu odnotowanego w 2014 r. (237,3 tys. ton, 5558,8 tys. sztuk).

Kierunki handlu zagranicznego mięsem wieprzowym oraz żywą trzodą chlewną

EKSPORT

Biorąc pod uwagę wolumen, największy udział w eksporcie mięsa wieprzowego przypadł na Włochy (61,0 tys. ton, tj. 15,1% całego wyeksportowanego mięsa), Niemcy (47,2 tys. ton, tj. 11,7%), Słowację (38,4 tys. ton, tj. 9,5%), Republikę Czeską (31,3 tys. ton, tj. 7,8%), USA (24,2 tys. ton, tj. 6,0%) i Hongkong (23,3 tys. ton, tj. 5,8%). Duży udział w wywozie miały także Litwa, Węgry i Łotwa.

Pod względem wartości, pierwsze miejsce wśród kierunków eksportowych zajęły Włochy (92,9 mln EUR), drugie Republika Czeska (77,8 mln EUR), a trzecie Słowacja (72,6 mln EUR).

W 2015 r. największym odbiorcą żywych świń pod względem wolumenu była Republika Czeska (2,8 tys. ton, co stanowiło 47,9% wywozu żywca). Na kolejnych miejscach znalazły się Niemcy (1,2 tys. ton, tj. 20,7%) i Rumunia (494 ton, tj. 8,3%).

Pod względem wartości, pierwsze miejsce wśród kierunków eksportowych zajęły Republika Czeska (3,1 mln EUR), drugie Niemcy (1,3 mln EUR), a trzecie Rumunia (682 tys. EUR).

IMPORT

Import mięsa i żywca wieprzowego w 2015 r. prawie w całości pochodził ze wspólnego rynku. Najwięcej mięsa wieprzowego przywieziono do Polski z Belgii (189,0 tys. ton, tj. 28,0% importu wieprzowiny ogółem, wartość wyniosła 296,0 mln EUR) i z Niemiec (164,1 tys. ton, tj. 24,3%, wartość 346,2 mln EUR), a także z Danii (123,2 tys. ton, tj. 18,2%, wartość 185,0 mln EUR).

Głównymi kierunkami przywozu żywca wieprzowego w 2015 r. były: Dania, skąd przywieziono 118,6 tys. ton (3917,4 tys. sztuk) i Niemcy, skąd do Polski trafiło 43,9 tys. ton (719,9 tys. sztuk). Na kolejnym miejscu znalazła się Litwa (19,2 tys. ton, 203,2 tys. sztuk).

Handel zagraniczny w okresie I-IV 2016 r.

Według wstępnych danych w okresie I-IV 2016 r. eksport mięsa wieprzowego wyniósł 141,6 tys. ton i był o 12,5 tys. ton (tj. o 9,6%) większy niż w okresie I-IV 2015 r. (129,1 tys. ton). Import mięsa wieprzowego wyniósł 225,8 tys. ton i był o 9,7 tys. ton (tj. o 4,5%) większy niż w okresie I-IV 2015 r. (216,1 tys. ton).

Saldo handlowe w okresie I-IV 2016 r. wyniosło minus 84,2 tys. ton wobec minus 87,0 tys. ton w analogicznym okresie 2015 r.

Eksport żywej trzody chlewnej w okresie I-IV 2016 r. wyniósł 3,9 tys. ton (25,1 tys. sztuk) i był większy o 2,2 tys. ton (tj. o 126,1%) w stosunku do okresu I-IV 2015 r. Import trzody chlewnej żywej wyniósł 67,6 tys. ton (1 991,4 tys. sztuk) i był o 3,5 tys. ton (tj. o 4,9%) mniejszy od importu odnotowanego w okresie I-IV 2015 r. (71,1 tys. ton, 1 884,8 tys. sztuk).

Kierunki handlu zagranicznego mięsem wieprzowym oraz żywą trzodą chlewną

EKSPORT

Biorąc pod uwagę wolumen, największy udział w eksporcie **mięsa wieprzowego** przypadł w okresie I-IV 2016 r. na Włochy (20,9 tys. ton, tj. 14,8%), Niemcy (18,3 tys. ton, tj. 13,0% całego wyeksportowanego mięsa), Hongkong (12,9 tys. ton, tj. 9,1%), USA (11,8 tys. ton, tj. 8,3%), Republikę Czeską (10,4 tys. ton, tj. 7,3%) i Słowację (9,6 tys. ton, tj. 6,8%). Duży udział w wywozie miały także Wielka Brytania, Hiszpania i Litwa.

Pod względem wartości, pierwsze miejsce wśród kierunków eksportowych zajęły: USA (30,7 mln EUR), drugie Włochy (26,9 mln EUR), a trzecie Republika Czeska (23,9 mln EUR).

W okresie I-IV 2016 r. największym odbiorcą **żywych świń** pod względem wolumenu były Niemcy (2,0 tys. ton, co stanowiło 50,3% wywozu żywca). Na kolejnych miejscach znalazły się Republika Czeska (1,0 tys. ton, tj. 25,7%) i Włochy (475 ton, tj. 12,1%).

Pod względem wartości, pierwsze miejsce wśród kierunków eksportowych zajęły Niemcy (2 mln EUR), drugie Republika Czeska (1,5 mln EUR), a trzecie Włochy (595 tys. EUR).

IMPORT

Import mięsa i żywca wieprzowego w okresie I-IV 2016 r. w całości pochodził ze wspólnego rynku. Najwięcej mięsa wieprzowego przywieziono do Polski z Belgii (64,0 tys. ton, tj. 28,4% importu wieprzowiny ogółem, wartość wyniosła 93,5 mln EUR) i z Niemiec (53,9 tys. ton, tj. 23,9%, wartość 108,3 mln EUR), a także z Danii (36,4 tys. ton, tj. 16,1%, wartość 51,9 mln EUR).

Głównymi kierunkami przywozu żywca wieprzowego w okresie I-IV 2016 r. były: Dania, skąd przywieziono 45,8 tys. ton (1 520,6 tys. sztuk) i Niemcy, skąd do Polski trafiło 9,9 tys. ton (210,4 tys. sztuk). Na kolejnym miejscu znalazła się Litwa (5,2 tys. ton, 48,9 tys. sztuk).

WOŁOWINA

Pogłowie w grudniu 2015 r.:

- bydła wyniosło 5 762,4 tys. sztuk i było o 102,1 tys. sztuk (+1,8%) wyższe niż w grudniu 2014 r. Zwiększenie liczebności stada bydła ogółem wynikało ze wzrostu pogłowia cieląt o 2,4 p. proc. i młodego bydła w wieku 1-2 lat - o 1,1 p. proc.;
- krów wyniosło 2 302,8 tys. sztuk i było o 100,2 tys. sztuk (-4,2%) niższe niż w czerwcu 2014 r.

Produkcja

- w 2014 r. produkcja wołowiny w masie poubojowej wyniosła 421 tys. ton i była o 48 tys. ton (+13%) wyższa niż w 2013 r. (373 tys. ton);
- wg danych GUS w 2015 roku w Polsce liczba ubojów przemysłowych bydła dorosłego ogółem wyniosła 1 678 884 szt. i była o 10,8 % wyższa niż w 2014 roku. Wzrost ubojów dotyczył wszystkich kategorii bydła. Najbardziej wzrosły uboje jałówek 18,9% (do 248 816 szt.), następnie byków o 11,5% (do 825 032 szt.) oraz krów o 8,1% (do 534 696 szt.). W analizowanym okresie, w strukturze ubojów najwyższy udział stanowiły byki – 49,14%, następnie krowy -31,85% oraz jałówki - 14,82%.
- Wg wstępnych danych GUS, w okresie I-V 2016 roku, liczba ubojów przemysłowych bydła dorosłego ogółem w Polsce wyniosła 727 916 szt. i była o 9,8% wyższa niż w

analogicznym okresie roku ubiegłego. Największy wzrost ubojów dotyczył jałówek i wyniósł 16,2% (108 713 szt.) następnie krów o 12,5% (226 289 szt.). Najmniej wzrosły uboje byków o 7,2% do 362 220 szt. W analizowanym okresie w strukturze ubojów najwyższy udział stanowiły byki – 49,76%, następnie krowy -31,09% oraz jałówki -14,93%.

Ceny zakupu bydła w okresie 4.07 – 10.07.2016 r.

Kategoria bydła	CENA (zł/kg wagi żywej)	Zmiana ceny	
	2016-07-10	tyg.	roczna
<i>Bydło ogółem</i>	6,10	-1,1	3,5
bydło 8-12 m-cy (Z)	6,71	-3,9	0,5
byki 12-24 m-ce (A)	6,89	-1,3	3,9
byki > 24 m-cy (B)	6,90	-0,4	6,9
wolce > 12 m-cy (C)	--	--	--
krowy (D)	4,65	-1,8	-1,0
jałówki > 12 m-cy (E)	6,21	-1,4	0,6

UE-28 – ceny w okresie 4-10.07.2016 r.

A/C R3 - byki (masa poubojowa schłodzona)

- UE: 356,53 EUR/100 kg (spadek o 0,6% w stosunku do okresu 27.06-3.07.2016 r.)
- Polska: 297,25 EUR/100 kg (spadek o 0,5% w stosunku do okresu 27.06-3.07.2016 r.)

Najwyższe ceny odnotowały: Szwecja – 471,59 EUR/100 kg, Grecja – 445,76 EUR/100 kg, Wielka Brytania – 401,57 EUR/100 kg. Najniższe ceny były: na Łotwie – 207,52 EUR/100 kg, na Węgrzech – 231,61 EUR/100 kg i w Rumunii – 249,75 EUR/100 kg.

Handel zagraniczny w I-XII 2015 r.

- eksport mięsa wołowego wyniósł 366,74 tys. ton i był o 57,9 tys. ton (+18,7%) większy niż w 2014 r. (308,85 tys. ton);
- import mięsa wołowego wyniósł 22,19 tys. ton i był o 7,4 tys. ton (49,7%) większy niż w 2014 r. (14,8 tys. ton);
- saldo obrotu mięsem wołowym było dodatnie i wyniosło +344,55 tys. ton;
- eksport bydła żywego wyniósł 19,28 tys. ton w masie żywej i był o 1,1 tys. ton (-5,4%) mniejszy niż w 2014 r. (20,38 tys. ton);
- import bydła żywego wyniósł 32,95 tys. ton w masie żywej i był o 2,67 tys. ton (8,8%) wyższy niż w 2014 r. (30,3 tys. ton). Bydło było importowane w całości z UE;
- saldo obrotu bydlęciem żywym było ujemne i wyniosło -13,67 tys. ton.

Handel zagraniczny w I-IV 2016 r.

- eksport mięsa wołowego wyniósł 116,75 tys. ton i był o 6,3 tys. ton (+5,7%) większy niż w tym okresie 2015 r. (110,45 tys. ton);

- import mięsa wołowego wyniósł 8,43 tys. ton i był o 0,9 tys. ton (12%) większy niż w tym okresie 2015 r. (7,53 tys. ton);
- saldo obrotu mięsem wołowym było dodatnie i wyniosło +108,32 tys. ton;
- eksport bydła żywego wyniósł 5,42 tys. ton w masie żywej i był o 0,41 tys. ton (-6,7%) niższy niż w tym okresie 2015 r. (5,81 tys. ton);
- import bydła żywego wyniósł 11,16 tys. ton w masie żywej i był o -1,1 tys. ton (-9%) niższy niż w styczniu 2015 r. (12,26 tys. ton). Bydło było importowane w całości z UE;
- saldo obrotu bydłem żywym było ujemne i wyniosło -5,74 tys. ton.

MIESO DROBIOWE

Produkcja mięsa drobiowego

- wg GUS w 2014 r. wytworzono 1 930 tys. ton mięsa drobiowego, tj. o 103 tys. ton (+5,6%) więcej niż w 2013 r. (1 827 tys. ton);
- w 2015 r. wytworzono ok. 2 124 tys. ton mięsa drobiowego, tj. o 194 tys. ton (+10,1%) więcej niż w 2014 r.;
- zakłady przemysłu drobiarskiego zatrudniające 50 i więcej stałych pracowników, wytworzyły w marcu 2016 r. ok. 198 tys. ton tego mięsa. Jest to o 10 tys. ton (tj.5,3%), więcej niż przed miesiącem i o 24 tys. ton (tj.13,8%), więcej niż przed rokiem. W pierwszym kwartale br. produkcja przemysłowa mięsa drobiowego zwiększyła się o ok. 74 tys. ton, tj. o 14,6% w porównaniu z analogicznym okresem w poprzednim rokiem.

Sytuacja cenowa w okresie 26.06.2016 r. - 03.07.2016 r.

Polska

- średnia cena skupu kurcząt brojlerów wyniosła **3,47 zł/kg**. W stosunku do tygodnia poprzedniego cena wzrosła o 1,7%. W porównaniu do analogicznego tygodnia 2015 r. cena była niższa o 2%;
- cena sprzedaży tuszki kurcząt w zakładach drobiarskich wyniosła **5,53 zł/kg** i wzrosła o 2,7% w stosunku do poprzedniego tygodnia oraz była wyższa o 3% w stosunku do analogicznego tygodnia 2015 r..

UE-28

- średnia cena tuszki kurcząt w UE-28 wyniosła **178,20 EUR/100 kg**. Cena w Polsce ukształtowała się na poziomie 124,90 EUR/100 kg i jest o ok. 30% niższa od średniej ceny unijnej. Najniższe ceny odnotowano w Irlandii (96,87 EUR/100 kg) i w Polsce. Najwyższą cenę odnotowano w Szwecji – 265,82 EUR/100 kg.

Handel zagraniczny w 2015 r. (dane nieostateczne)

- eksport mięsa drobiowego wyniósł 839,4 tys. ton i był o 125,1 tys. ton (+17,5%) większy niż w 2014 r. (714,2 tys. ton). Główne kierunki to: Niemcy, Czechy, Wielka Brytania, Francja, Holandia;
- import mięsa drobiowego wyniósł 34,6 tys. ton i był o ok. 2,9 tys. ton (-7,7%) mniejszy niż w 2014 r. (37,5 tys. ton);

- saldo obrotu mięsem drobiowym było dodatnie i wyniosło 804,8 tys. ton.
- eksport drobiu żywego wyniósł 25,1 tys. ton i był o 0,6 tys. ton (+2,6%) wyższy niż w 2014 r. (24,5 tys. ton). Główny rynek zbytu to Niemcy, Ukraina, Litwa;
- import drobiu żywego wyniósł 100,2 tys. ton i był o 10 tys. ton (+11,1%) wyższy niż w 2014 r. (90,2 tys. ton);
- saldo obrotu drobiem żywym było ujemne i wyniosło – 70,4 tys. ton.

Handel zagraniczny za okres I-IV 2016 r. (dane nieostateczne)

- eksport mięsa drobiowego wyniósł 305,8 tys. ton i był o 41,7 tys. ton (+15,8%) większy niż w okresie I-IV 2015 r. (264,1 tys. ton). Główne kierunki to: Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Holandia, Czechy;
- import mięsa drobiowego wyniósł 11,5 tys. ton i był o ok. 0,3 tys. ton (+2,4%) większy niż w okresie I-IV 2015 r. (11,2 tys. ton);
- saldo obrotu mięsem drobiowym było dodatnie i wyniosło 294,3 tys. ton.
- eksport drobiu żywego wyniósł 15,5 tys. ton i był o 5,8 tys. ton (+59,2%) wyższy niż w okresie I-IV 2015 r. (9,7 tys. ton). Główny rynek zbytu to Niemcy, Czechy, Ukraina;
- import drobiu żywego wyniósł 29,9 tys. ton i był o 2,5 tys. ton (-7,7%) niższy niż w okresie I-IV 2015 r. (14,3 tys. ton);
- saldo obrotu drobiem żywym było ujemne i wyniosło – 2,8 tys. ton.

III. RYNEK ZBÓŻ

Zbiory zbóż ogółem w 2015 r. ocenia się na ok. 28,0 mln t., tj. o 3,9 mln t (o 12,3%) mniej w porównaniu do rekordowych zbiorów w 2014 r. Powierzchnia uprawy zbóż ogółem w 2015 r. wyniosła ponad 7,5 mln ha. Szacuje się, że plony zbóż ogółem wyniosły ok. 3,7 t/ha, tj. o 12,6% mniej w porównaniu do rekordowych z 2014 r. Zbiory zbóż podstawowych (tj. bez kukurydzy) z mieszankami zbożowymi szacuje się na 24,7 mln t, tj. o 9,5% mniej w porównaniu do zbiorów w 2014 r. Natomiast plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosły 3,7 t/ha, tj. o 10,0% mniej r/r.

W 2015 roku zbiory kukurydzy określono na poziomie 3,2 mln t., tj. o ok. 29% mniej od zbiorów z 2014 r. Powierzchnia kukurydzy uprawianej na ziarno wyniosła około 670 tys. ha, plony oszacowano na 4,7 t/ha tj. mniej o ok. 28,5% od plonów z roku 2014. Plony i zbiory kukurydzy były znacznie niższe od rekordowych z 2014 r. głównie z uwagi na suszę w okresie wegetacji; z części plantacji nie dokonano zbiorów z powodu słabego wykształcenia kolb i zaschnięcia roślin.

Zgodnie ze „Wstępną oceną przezimowania” GUS z 30.05.2016 r., w bieżącym roku powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi jest większa od ubiegłorocznej (po uwzględnieniu powierzchni zaoranej w wyniku uszkodzeń zimowych) i wynosi około 7,2 mln ha (wzrost o ok. 6%).

Straty zimowe i wiosenne w powierzchni zasiewów zbóż ozimych w bieżącym roku były wysokie i sięgały dla jęczmienia ozimego nawet 22%, pszenicy ozimej 12%, pszenżyta ozimego 8%. Dość duże straty odnotowano w uprawach rzepaku i rzepiku ozimego - wyniosły one ponad 16% areалу zasianego jesienią 2015 r. Na aktualny stan i zaawansowanie rozwoju upraw decydujący wpływ miał przebieg pogody jesienią ubiegłego

roku, rozwój i zahartowanie roślin do zimowego spoczynku, a także przebieg warunków pogodowych w okresie zimy.

W bieżącym roku nie zanotowano wiosennych przymrozków na większą skalę, chociaż lokalnie występowały. Stan zasiewów zbóż ozimych i rzepaku ozimego w połowie maja br. był gorszy niż w analogicznym okresie roku ubiegłego.

Zaobserwowane lokalnie straty zimowe (znaczne uszkodzenia roślin) powstały w wyniku:

- niskich temperatur przy braku okrywy śnieżnej i wysmalania roślin na skutek silnych wiatrów,
- obniżonej mrozoodporności na skutek słabego wyrośnięcia roślin jesienią na dość licznych plantacjach,
- zbyt małej obsady roślin,
- występowania dość dużych dobowych wahań temperatury na przedwiośniu, które osłabiały system korzeniowy roślin ozimych.

Wstępnie szacuje się, że jarych zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi pod zbiory 2016 zasiano ponad 3,0 mln ha, tj. o ok. 30% więcej niż powierzchnia zasiewów w roku ubiegłym.

Z prognoz IERiGŻ wykonanych w maju br. wynika, że zbiory zbóż ogółem w sezonie 2016/17 wyniosą ponad 30 mln ton w stosunku do niespełna 28 mln ton w poprzednim sezonie. Zużycie krajowe ziarna wzrośnie z 26,6 mln ton w roku 2015/16 do ponad 27 mln ton w roku 2016/17.

Sytuacja cenowa na rynku zbóż w Polsce w okresie 04.07 - 10.07.2016

Wysoki światowy poziom zapasów pszenicy oraz dobre prognozy tegorocznych zbiorów w Polsce i na świecie, wpływają na kształtowanie się cen ziarna w kraju na relatywnie niskim poziomie. Wspierająco na ceny zbóż w Polsce wpływa niski poziom zapasów krajowych. Jednakże poziom cen zbóż jest znacznie wyższy od ceny interwencyjnej, zatem w najbliższym czasie nie należy spodziewać się podaży zbóż do interwencji.

Według danych Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej MRiRW w omawianym okresie za **pszenicę konsumpcyjną** przeciętnie w kraju płacono **635 zł/t tj. o 10,9 % mniej niż w ubiegłym roku. Pszenica paszowa** była tańsza o 4,5 % w porównaniu z ubiegłym rokiem i kosztowała **665 zł/t**.

Towar	Rodzaj	2016-07-10	2015-07-12	2014-07-13	Zmiana ceny [%] w 2016r. w stos. do lat:	
					2015r.	2014r.
Pszenica	<i>konsumpcyjna</i>	635	713	749	-10,9	-15,2
	<i>paszowa</i>	665	696	739	-4,5	-10,1
Żyto	<i>konsumpcyjne</i>	514	524	539	-2,0	-4,6
	<i>paszowe</i>	524	520	587	0,6	-10,8
Kukurydza	<i>paszowa</i>	717	602	737	19,2	-2,7

Źródło: ZSRIR MRiRW

Przeciętna cena zakupu żyta konsumpcyjnego wynosiła **514 zł/t**. Kukurydzę średnio w kraju skupowano po **717 zł/t tj.**, czyli o ponad 19,2 % drożej niż przed rokiem.

Handel ziarnem zbóż

W sezonie 2015, tak jak w poprzednim sezonie, utrzymywały się zerowe stawki celne w przywozie poza kontyngentami: pszenicy durum, żyta oraz określonych asortymentów pszenicy zwyczajnej wysokiej jakości, kukurydzy i sorga.

Polska w ostatnich latach stała się znaczącym unijnym eksporterem zbóż, skutecznie konkurując o rynki zbytu w krajach trzecich. Na konkurencyjność polskiego zboża wpływają dobra jakość i przystępna cena.

W sezonie 2014/2015 rekordowe zbiory oraz dobra jakość ziarna przyczyniły się do wzmożonego eksportu zbóż z Polski. W tym czasie z kraju wywieziono 6,6 mln ton ziarna zbóż. Jednocześnie do kraju przywieziono ok. 1 mln ton ziarna zbóż.

W sezonie 2015/2016, pomimo mniejszych zbiorów niż w poprzednim roku, eksport zbóż z Polski utrzymywał się na relatywnie wysokim poziomie. W okresie lipiec 2015 r. – kwiecień 2016 r. z kraju wywieziono 4,6 mln ton ziarna zbóż (o 23% mniej niż przed rokiem), natomiast przywieziono ok. 1,1 mln ton zbóż (o ok. 22% więcej niż przed rokiem). Oznacza to, że pomimo niższych ubiegłorocznych zbiorów Polska jest nadal znaczącym eksporterem zbóż. Najwięcej zbóż wyeksportowano z Polski do Niemiec (2,7 mln ton – 77% eksportu ziarna z Polski do UE). Natomiast import w sezonie 2015/2016 dotyczył głównie kukurydzy (487 tys. ton), której w roku 2015 wyprodukowano w Polsce znacznie mniej z uwagi na suszę. W minionym roku gospodarczym, odmiennie niż w latach poprzednich, najwięcej zboża przywieziono z Ukrainy (295 tys. ton, w tym 284 tys. ton kukurydzy, 4,2 tys. ton pszenicy i 4 tys. ton sorgo).

W okresie od stycznia do kwietnia 2016 r. wywieziono z kraju około 1,7 mln ton ziarna w porównaniu do 2,5 mln ton w analogicznym okresie poprzedniego roku. W omawianym okresie zaimportowano do kraju 0,4 mln ton ziarna w porównaniu do 0,2 mln ton rok wcześniej.

Nazwa towaru	EKSPORT		IMPORT	
	<i>I-IV 2015r.*</i>	<i>I-IV 2016r.*</i>	<i>I-IV 2015r.*</i>	<i>I-IV 2016r.*</i>
Ogółem	2 534 449	1 781 603	293 032	494 320
Pszenica i meslin	2 096 531	1 472 567	154 607	205 686
Żyto	128 565	113 202	301	224
Jęczmień	25 456	32 269	33 296	44 290
Owies	45 578	23 427	8 653	2 756
Kukurydza (ziarna)	206 653	101 208	79 108	222 629

Źródło: Na podstawie Ministerstwa Finansów ZSRIR MRiRW

Kontyngenty taryfowe na przywóz zbóż obowiązujące w UE w 2016 r.

W 2016 r. bezcłowe kontyngenty na przywóz kukurydzy i pszenicy z Ukrainy cieszyły się dużym zainteresowaniem wśród unijnych przedsiębiorców. Roczny kontyngent na import 400 tys. ton ukraińskiej kukurydzy został w całości wykorzystany już na początku stycznia

2016 r. W końcu maja 2016 r. handlowcy wykorzystali również limit na przywóz do Unii Europejskiej ukraińskiej pszenicy, wynoszący 950 tys. ton. Roczny bezcłowy kontyngent na przywóz jęczmienia z Ukrainy (250 tys. ton) został wykorzystany w niewielkim stopniu (6% limitu – 14,3 tys. ton). W ramach powyższych kontyngentów ARR wydała przedsiębiorcom pozwolenia na przywóz do UE 4,7 tys. ton kukurydzy oraz 3,6 tys. ton pszenicy.

Z danych Agencji Rynku Rolnego wynika, że w latach gospodarczych 2013/14 – 2015/16 wydano łącznie 14 pozwoleń na import ziarna zbóż w ramach kontyngentów taryfowych z Ukrainy otwartych rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) nr 416/2014 oraz rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2015/2081. Łącznie w omawianym okresie w ramach kontyngentów z Ukrainy sprowadzono do Polski 12 764 tony ziarna zbóż.

IV. RYNEK RZEPAKU I RZEPIKU

Wg GUS powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 2015 roku zmniejszyła się w porównaniu do roku ubiegłego o około 0,4% i wyniosła 947 tys. ha. Zbiory rzepaku i rzepiku GUS oszacował na 2,7 mln t, tj. o około 18,6% mniej od rekordowych z 2014 r. Spadek plonów wynikał z niedostatecznego uwilgotnienia lub przesuszenia gleb w wielu rejonach kraju w okresie dojrzewania rzepaku i rzepiku.

Według wstępnych szacunków GUS z 30.05.2016 r, w bieżącym roku przewiduje się zmniejszenie powierzchni uprawy rzepaku i rzepiku ogółem o ok. 19% do ok. 0,8 mln ha.

Tabela 1. Powierzchnia uprawy, plony i zbiory rzepaku w latach 2011-2015:

Wyszczególnienie	Powierzchnia uprawy (tys. ha)	Plony t/ha	Zbiory (tys. ha)
Lata			
2011	830,1	2,2	1861,8
2012	720,3	2,6	1865,6
2013	920,7	2,9	2677,7
2014	951,1	3,4	3275,8
2015	932,4	2,9	2669,7
2016*	840-860	2,8-2,9	2350-2500

Źródło: dane GUS i prognoza IERIGŻ

Dość duże straty odnotowano w uprawach rzepaku i rzepiku ozimego - wyniosły one ponad 16% areалу zasianego jesienią 2015 r. Na aktualny stan i zaawansowanie rozwoju upraw decydujący wpływ miał przebieg pogody jesienią ubiegłego roku, rozwój i zahartowanie roślin do zimowego spoczynku, a także przebieg warunków pogodowych w okresie zimy. Powierzchnię uprawy rzepaku i rzepiku ozimego zaoraną i zakwalifikowaną do zaorania wyszacowano na ok. 136 tys. ha, tj. 16% powierzchni zasianej (w 2015 r. – 5,7 tys. ha).

Według prognoz IERIGŻ, szacowana wielkość zbiorów rzepaku w roku 2016 wyniesie od 2350 do 2500 tys. ton. Spadek zbiorów wynikać będzie głównie ze spadku wielkości areálu uprawy do 840 tys. ha.

Ceny rzepaku

Według danych ZSRIR prowadzonego w MRiRW w okresie 04.07 –10.07.2016 r. za rzepak w Polsce płacono 1 693 zł tj. o 3,5 % mniej niż przed tygodniem ale więcej o 3% w stosunku do ubiegłego roku.

TOWAR	CENA [zł/tonę]	Tyg. zm. ceny	Rocz. zm. ceny
-------	----------------	---------------	----------------

	10.07.2016	03.07.2016	12.07.2015	[%]	[%]
Nasiona rzepaku	1 693	1 754	1 644	-3,5	3,0

Handel rzepakiem

Ze wstępnych danych Ministerstwa Finansów wynika, że w 2015 r. eksport rzepaku z Polski wyniósł 967,2 tys. ton, podczas gdy import ukształtował się na poziomie 211,4 tys. ton.

W okresie pierwszych czterech miesięcy 2016 r. eksport nasion rzepaku wynosił 67,8 tys. ton w porównaniu do 148,4 tys. ton rok temu. Odbiorcami polskiego rzepaku były głównie Niemcy i Republika Czeska.

EKSPORT					
I-IV 2015r.			I-IV 2016r.		
Kraj	Wartość [tys. EUR]	Wolumen [tony]	Kraj	Wartość [tys. EUR]	Wolumen [tony]
OGÓLEM	52 921	148 458	OGÓLEM	26 261	67 868
Niemcy	49 551	139 182	Niemcy	24 252	63 612
Belgia	2 276	6 080	Republika Czeska	1 711	4 096
Dania	940	2 928	Węgry	245	60
Republika Czeska	45	127	Włochy	19	35
Niderlandy	45	79	Japonia	10	18
Węgry	38	15	Grecja	10	23
Japonia	11	18	Niderlandy	5	10

Źródło: Na podstawie Ministerstwa Finansów ZSRIR MRiRW

Import nasion rzepaku w omawianym okresie wyniósł 48,8 tys. ton w porównaniu do 67,3 tys. Nasiona rzepaku przywożono z Niemiec, Republiki Czeskiej, Węgier.

IMPORT					
I-IV 2015r.			I-IV 2016r.		
Kraj	Wartość [tys. EUR]	Wolumen [tony]	Kraj	Wartość [tys. EUR]	Wolumen [tony]
OGÓLEM	25 943	67 361	OGÓLEM	21 793	48 888
Republika Czeska	11 746	33 298	Niemcy	6 839	15 276
Słowacja	7 458	20 787	Republika Czeska	6 067	15 761
Austria	2 416	6 525	Węgry	2 545	6 469
Francja	2 159	842	Francja	2 418	978

Niemcy	746	1 855	Słowacja	1 251	3 001
Ukraina	599	2 042	Ukraina	759	2 102
Dania	379	930	Kazachstan	513	1 868

Źródło: Na podstawie Ministerstwa Finansów ZSRIR MRiRW

V. RYNEK CUKRU

W kampanii cukrowniczej 2014/2015 produkcja cukru wyniosła 1 983 tys. ton (dane ARR). Powierzchnia uprawy buraków cukrowych wyniosła 197,5 tys. hektarów.

W kampanii 2015/2016 buraki przetwarzane były w 18 cukrowniach. Kampania cukrownicza zakończona została 5 stycznia 2016 r. i trwała średnio 90 dni (była o 32 dni krótsza niż przed rokiem). Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w sezonie 2015/16 wynosiła 171 597 ha – tj. o 13,1% mniej niż w ubiegłym sezonie z uwagi na suszę oraz ograniczenie kontraktacji z powodu rekordowo wysokiej produkcji cukru w poprzedniej kampanii. Buraki cukrowe były uprawiane przez ok. 35 tys. plantatorów. Zostało wyprodukowanych 9,4 mln ton buraków cukrowych wobec 13,5 mln ton w roku ubiegłym, plon cukru z hektara wyniósł 8,54 ton (10,36 t/ha w roku poprzednim). Wg danych ARR produkcja cukru wyniosła 1464 tys. ton. Produkcja ta została powiększona o cukier przeniesiony z sezonu 2014/2015 w ilości 321,7 tys. ton, co pozwoliło zbilansować wewnętrzne zapotrzebowanie Polski (ok 1,6 mln ton).

Według informacji IERiGŻ powierzchnia zasiewów buraków cukrowych w Polsce w 2016 r. wynosi ok. 201 tys. ha i jest o 17% większa niż przed rokiem. Zwiększenie powierzchni zasiewów było spowodowane wymarzeniem upraw ozimych w niektórych regionach kraju oraz większą kontraktacją cukru pozakwotowego przez koncerny cukrownicze. Siewy i wschody roślin przebiegały w korzystnych warunkach pogodowych. Jeżeli plony będą przeciętne i wyniosą ok. 60 ton/ha, to zbiory buraków cukrowych mogą wynieść ok. 12,1 mln ton tj. o ok. 28% więcej r/r. Duża podaż surowca będzie skutkowałą produkcją 1,8-1,9 mln t cukru, która będzie o 400-500 tys. ton większa od kwoty produkcyjnej (1405,6 tys. ton) i o 100-200 tys. ton od spożycia krajowego. Buraki cukrowe są kontraktowane po minimalnej cenie skupu 26,29 EUR/tonę. Deprecjacja złotego spowoduje, że minimalna cena skupu wyrażona w walucie krajowej może wzrosnąć do 115-116 zł/tonę, wobec 110,88 zł/tonę w 2015 r. Poziom cen skupu będzie uzależniony także od cen cukru w kraju. W 2016 roku plantatorzy uzyskają także wsparcie w formie płatności bezpośrednich związanych z produkcją, które są wypłacane do buraków cukrowych przeznaczonych do produkcji „cukru kwotowego”. W 2015 r. stawka wsparcia wynosiła 2138,26 zł/ha.

Krajowe ceny cukru

Na krajowym rynku od maja 2015 r. do lutego br. obserwowano silną wzrostową tendencję cen cukru, a decydowała o tym mniejsza produkcja cukru w kraju w 2015 roku oraz wzrost cen na światowym rynku. Od lutego ceny cukru na krajowym rynku wykazują lekką tendencję spadkową. W maju 2016 r. cena cukru netto wynosiła 2,27 zł/kg tj. ok. 38 % więcej niż przed rokiem (dane ZSRIR MRiRW). Znacznie wyższe ceny cukru w porównaniu do ubiegłego roku przekładają się na lepsze wyniki finansowe przemysłu cukrowniczego.

Miesiąc	Cukier kwotowy			Cukier pozakwotowy
	Sprzedaż -	* średnia cena	Zmiana ceny [%]	Sprzedaż - ilość ton

	<i>ilość ton</i>	<i>ca 1 kg w zł/t</i>	<i>miesięczna</i>	<i>roczna</i>	
marzec 2016	122 028	2 300	-0,4	34,3	7 200
kwiecień 2016	94 282	2 293	-0,3	36,0	15 344
maj 2016	99 290	2 277	-0,7	37,8	16 641

*Cena sprzedaży cukru konfekcjonowanego 1 kg, wyrażona w zł/t, określona jest jako średnia cena netto.

W 2015 r. eksport cukru z Polski wyniósł 435 tys. ton, w tym 281 tys. ton do UE. Na unijnym rynku największymi odbiorcami były: Niemcy (124 tys. ton). Spośród krajów trzecich największe ilości cukru sprzedano do Izraela (66 tys. ton) i Rosji (25 tys. ton). Import wyniósł 122 tys. ton cukru, w tym 64 tys. ton z krajów UE. Spośród krajów członkowskich głównymi partnerami handlowymi były Niemcy i Czechy. Z krajów trzecich importowano cukier do rafinacji, głównie z Zimbabwe i Mozambiku (po 25 tys. ton).

W pierwszym kwartale 2016 r. eksport cukru z Polski wyniósł 74 tys. ton, w tym 58 tys. ton do UE. Na unijnym rynku największymi odbiorcami były: Niemcy (27 tys. ton), Litwa, Łotwa i Włochy. Spośród krajów trzecich największe ilości cukru sprzedano do Izraela (7 tys. ton) i Kazachstanu (5 tys. ton). Import wyniósł 52 tys. ton cukru, w tym 22 tys. ton z krajów UE. Spośród krajów członkowskich głównymi partnerami handlowymi były Niemcy i Szwecja (po 7 tys. ton). Z krajów trzecich importowano cukier do rafinacji, głównie z Zimbabwe (25 tys. ton).

Prognozy rynkowe

W związku z mniejszą produkcją cukru na świecie i w UE, w tym w Polsce, w sezonie 2015/2016 oraz wzrostem konsumpcji, która będzie większa od produkcji, a także prognozowaną nadwyżką popytu nad podażą w sezonie 2016/2017 zmniejszą zapasy końcowe cukru na świecie, co będzie skutkowało wzrostem cen. Od kilku miesięcy utrwała się wzrostowa tendencja cen cukru na świecie. Wzrosty cen na rynku światowym mogą działać wspierająco na ceny cukru w UE, w tym w Polsce, pomimo prognozowanej dużej produkcji cukru w Unii, w tym w naszym kraju.

VI. RYNEK OWOCÓW I WARZYW

OWOCE

Produkcja

Wg GUS, w 2015 r. zbiory owoców ogółem wyniosły 4 099,8 tys. ton i były niższe o 2,1% od zbiorów uzyskanych w 2014 r. Okres suszy na wielu plantacjach spowodował zdrobnienie owoców, co odbiło się na plonach i zbiorach.

Zbiory jabłek wyniosły 3,17 mln ton, tj. nieznacznie mniej (-0,8%) niż w 2014 r., ale o 17,1% więcej niż w okresie 2010-2014 i o blisko 50% więcej od średniej z lat 2006-2010.

W 2015 r. mniejsze były zbiory nie tylko jabłek, ale także śliwek, gruszek oraz malin.

Łączne zbiory owoców jagodowych w 2015 r. wyniosły ok. 513 tys. ton, tj. o ok. 9% mniej od produkcji uzyskanej w 2014 r. i o ok. 7% mniej od produkcji z lat 2010-2014. W stosunku do poprzedniego roku zanotowano jedynie wzrost produkcji truskawek i borówki wysokiej. Przyczyną spadku zbiorów była w głównej mierze susza i jej negatywny wpływ,

w szczególności na plonowanie jesiennych odmian malin. Systematycznie rośnie produkcja owoców borówki wysokiej.

W prognozach produkcji owoców na 2016 r. IERiGŻ wskazuje na możliwy niewielki wzrost do 4 110,0 tys. ton zbiorów owoców ogółem. Zbiory owoców z drzew utrzymają się wg. IERiGŻ na poziomie zbliżonym do ubiegłorocznego, tj. ok. 3,6 mln ton. Wyższe mogą być zbiory jabłek (ok. 3,2 mln ton), natomiast w przypadku zbiorów pozostałych owoców z drzew przewidywane jest utrzymanie produkcji na stabilnym poziomie lub jej niewielki spadek.

Zbiory owoców jagodowych prognozowane są na poziomie 515 tys. ton czyli o ok. 2 tys. ton wyższym w porównaniu do produkcji z 2015 r. Prawdopodobnie zanotowany zostanie ok. 10% spadek zbiorów truskawek, jak i czarnej porzeczki. Spodziewany jest także ok. 30% wzrost zbiorów malin.

Tabela. Zbiory owoców w Polsce w tys. ton

	2011	2012	2013	2014	2015	2016*
Owoce ogółem	3414,6	3843,2	4128,3	4188,3	4099,8	4110
Owoce z drzew	2887,0	3290,0	3526,6	3625,0	3586,9	3595,0
Jabłka	2493,1	2877,3	3085,0	3195,3	3168,8	3200,0
Gruszki	62,8	64,7	75,7	73,7	69,6	66,0
Wiśnie	175,0	175,4	188,2	176,5	179,4	175,0
Owoce jagodowe	527,6	553,2	601,7	563,3	512,9	515,0
Truskawki	166,2	150,2	192,6	202,5	204,9	185,0
Maliny	118,0	127,1	121,0	125,9	79,9	115,0
Porzeczki ogółem	169,6	194,5	198,5	162,6	159,9	145,0
Porzeczka czarna	124,6	144,5	154,9	124,1	120,8	109,0
Porzeczka kolorowa	45,0	50,0	43,6	38,5	39,1	36,0
Borówka	8,6	11,3	12,7	12,5	14,1	15,0

* Prognoza IERiGŻ-PIB

Ceny

Ceny skupu podstawowych gatunków owoców były w 2015 r. wyższe niż rok wcześniej. Przyczynił się do tego spadek zbiorów i przez to mniejsza podaż, ale także ożywienie koniunktury w eksporcie. Przedłużenie obowiązywania embarga na dostawy do Rosji nie spowodowało gwałtownego spadku cen owoców tradycyjnie tam eksportowanych m.in. dlatego, że część krajowej podaży tych produktów została wycofana z rynku w ramach tymczasowych nadzwyczajnych środków wsparcia uruchomionych przez KE i wdrożonych na podstawie przepisów krajowych.

Ceny jabłek w drugiej połowie 2015 r. wzrosły. Za jabłka przemysłowe płacono do 0,50 zł/kg, czyli dwukrotnie więcej niż w roku 2014. Również ceny jabłek konsumpcyjnych były znacznie (o 30-40%) wyższe w porównaniu do tych z jesieni 2014 r.

Od stycznia 2016 r. ceny jabłek (zarówno konsumpcyjnych jak i przeznaczonych do przetwórstwa) wykazywały trend spadkowy. W połowie br. ceny jabłek były o ponad połowę niższe w porównaniu do połowy 2015 r.

Spadek cen jabłek przemysłowych spowodowany był w dużej mierze wysoką podażą owoców gorszej jakości. Niekorzystne warunki pogodowe w 2015 r. sprawiły, że jabłka w przechowalniach częściej porażone były przez choroby przechowalnicze i zamiast do bezpośredniej konsumpcji zwiększały podaż jabłek do przetwórstwa. Jednocześnie duża podaż i niższe ceny soku jabłkowego na rynku międzynarodowym przyczyniły się dodatkowo do spadku cen jabłek do przetworzenia.

Mniejszy popyt na jabłka na rynku krajowym, jak i obniżenie cen ofertowych od największych odbiorców zagranicznych spowodowały również spadek cen jabłek konsumpcyjnych.

Ceny wiśni w 2015 r. były znacząco wyższe w porównaniu do poziomu cen z poprzedniego roku. Za owoce do mrożenia (wyższej jakości) płacono przeciętnie ok. 1,70 zł/ka, czyli o 26% więcej niż rok wcześniej. Ceny wiśni na sok kształtowały się na poziomie o 14% wyższym niż w roku 2014 i wynosiły przeciętnie ok. 1,20 zł/kg.

Tabela. Średnie ceny płacone producentom za owoce (zł/kg)

Gatunek	2011	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Na rynek owoców świeżych*</i>						
Jabłka	1,30	1,30	1,15	1,00	1,20	1,25
Gruszki	2,50	2,50	2,25	2,50	2,35	2,40
Śliwki	1,70	2,45	2,00	1,40	2,23	2,40
Truskawki (bez osłon)	4,00	6,50	4,00	3,20	3,20	4,00
Truskawki (spod osłon)	9,00	9,00	7,00	6,80	6,80	6,50
<i>Do przetwórstwa**</i>						
Jabłka	0,65	0,40	0,45	0,25	0,37	0,40
Wiśnie do tłoczenia	1,90	2,90	1,80	1,05	1,20	1,40
Wiśnie do mrożenia	2,65	3,30	2,35	1,35	1,70	1,90
Truskawki do mrożenia (bez szypułki)	4,00	4,60	3,00	2,70	2,70	3,40
Truskawki na koncentrat (z szypułką)	4,10	1,75	1,45	0,60	0,55	1,10
Porzeczki czarne	4,10	1,75	1,45	0,60	0,55	1,10
Maliny	2,30	2,70	4,30	4,75	7,70	5,50

* notowania w spółdzielniach ogrodniczych **notowania w zakładach przetwórczych

Mimo większych zbiorów truskawek w 2015 r. ich ceny utrzymały się na stabilnym poziomie w przypadku owoców deserowych (3,20 zł/kg za owoce z gruntu i 6,80 zł/kg za truskawki

spod osłon), a w przypadku truskawek do przetwórstwa z szypułką (na koncentrat) zanotowano wzrost ceny z 1,50 zł/kg do 1,70 zł/kg.

Spadek podaży malin w 2015 r. (o 43%) spowodował znaczny wzrost cen oferowanych za te owoce. Średnia cena malin wyniosła w poprzednim roku 7,7 zł/kg, tj. o ponad 62% więcej niż w roku 2014.

Ceny skupu porzeczek czarnych spadają od 2012 r. za sprawą stopniowego spadku popytu na przetwory na te produkty. W 2016 r. prognozowany jest spadek produkcji czarnej porzeczki, gdyż niskie ceny skupu w ostatnich latach wpłynęły na pogorszenie stanu plantacji i w konsekwencji spadek plonów. W przypadku sprawdzenia się ww. prognozy należy się spodziewać, że tegoroczny poziom cen będzie bardziej stabilny niż w ostatnich latach.

W 2016 r. z uwagi na utrzymywane nadal embargo rosyjskie trudno spodziewać się wzrostu cen jabłek deserowych. Ceny jabłek w sezonie 2015/2016 są o kilkanaście procent niższe od średniej ceny wieloletniej. Aktualny poziom cen wskazuje, że jabłka są nieco tańsze niż przed rokiem. O ostatecznym poziomie cen w sezonie 2016/2017 oprócz wysokości zbiorów zadecyduje zapotrzebowanie na zagranicznych rynkach zbytu. Przewiduje się jednak, że poziom cen w nadchodzącym sezonie może być wyższy niż obecnie.

W przypadku jabłek przemysłowych negatywna różnica w stosunku do poprzedniego roku jest duża. Od początku marca br. jabłka do przetwórstwa są niższe średnio o 35% od cen z analogicznego okresu 2015 r.

Ceny większości owoców deserowych będą zależały od ostatecznego poziomu zbiorów w Polsce.

WARZYWA

Produkcja

Powierzchnia uprawy warzyw była w 2015 r. nieznacznie mniejsza niż rok wcześniej i wyniosła 176,4 tys. ha wobec 178 tys. ha z 2014 r. Ubiegłoroczna susza miała duży wpływ na plonowanie i jakość warzyw gruntowych, co przekłada się także na większe straty podczas ich przechowywania. Zbiory warzyw ogółem były o ponad 13% niższe niż w 2014 r. i wyniosły ok. 4,8 mln ton.

Zbiory warzyw w Polsce w tys. ton

	2011	2012	2013	2014	2015*
Warzywa ogółem	5575,2	5430,5	4986,0	5607,1	4848,0
Warzywa gruntowe	4803,4	4553,2	4003,9	4639,0	3880,0
Kapusta biała	1231,2	1140,4	975,4	1156,4	900,0
Cebula	677,0	642,2	551,1	651,1	560,0
Marchew	887,4	834,7	742,5	822,6	700,0
Buraki	369,6	345,3	298,2	357,8	300,0
Ogórki	296,7	282,5	253,6	266,9	240,0
Pomidory	272,7	260,9	270,3	271,9	230,0
Warzywa spod osłon	771,8	877,3	982,1	968,1	968,0
Pomidory	439,6	498,0	559,4	538,7	540,0

Ogórki	214,2	238,4	259,2	265,1	263,0
Pieczarki	255,0	275,0	295,0	310,0	310,0

* dane szacunkowe

Zbiory warzyw gruntowych w 2015 r. były o ponad 16% niższe niż rok wcześniej i wyniosły ok. 3,8 mln ton. W największym stopniu zmniejszyła się produkcja warzyw kapustnych i korzeniowych, gdyż warunki agrometeorologiczne podczas wegetacji były dla nich najmniej sprzyjające. Zbiory białej kapusty osiągnęły zaledwie ok. 900 tys. ton, czyli o ponad 22% mniej niż rok wcześniej. Spadek produkcji zanotowano w przypadku wszystkich gatunków.

Produkcja warzyw spod osłon jest niezależna od warunków agrometeorologicznych, a zwłaszcza od suszy dlatego w 2015 r. zbiory warzyw spod osłon utrzymały się na niezmiennym poziomie 968 tys. ton. Niewielki wzrost zanotowano w przypadku pomidorów, natomiast nieznacznie spadły zbiory ogórków. Również zbiory pieczarek na poziomie 310 tys. ton nie zmieniły się w porównaniu z 2014 r.

Przy dość znaczącym spadku podaży warzyw, normalnym zjawiskiem jest wzrost ich cen. W 2015 r. ceny niemal wszystkich gatunków warzyw gruntowych były wyższe od relatywnie niskich cen po zbiorach z 2014 r.

Ceny* płacone producentom w Polsce za warzywa gruntowe (zł/kg)

Gatunek	2011	2012	2013	2014	2015**
Na rynek produktów świeżych					
Kapusta biała	0,31	0,49	0,70	0,40	1,20
Cebula	0,61	0,87	1,20	0,70	1,10
Marchew	0,90	1,14	0,80	0,90	1,50
Buraki	0,50	0,65	0,80	0,55	1,00
Ogórki	1,17	1,35	1,20	2,40	2,30
Pomidory	0,82	1,37	1,50	1,20	1,00
Pieczarki	5,04	5,53	5,60	5,10	5,20
Do przetwórstwa					
Pomidory do tłoczenia	0,35	0,33	0,35	0,33	0,35
Pomidory do mrożenia	0,54	0,52	0,59	0,60	0,65
Ogórki	1,24	1,37	1,91	1,60	2,20
Cebula	0,56	0,72	1,40	1,00	1,20
Marchew	0,24	0,25	0,35	0,30	0,30
Kapusta biała	0,26	0,38	0,80	0,40	0,80
Kalafiorzy różyczkowane	1,07	0,95	1,15	1,10	1,20

Brokuły różyczkowe	1,54	1,52	1,60	1,57	1,75
--------------------	------	------	------	------	------

* ceny sezonowe, dotyczą produktu ze zbiorów w danym roku

** szacunek IERiGŻ

VII. RYNEK TYTONIU

Produkcja i ceny tytoniu

W ostatnich latach produkcja tytoniu utrzymywała się na poziomie 30-31 tys. ton, a surowiec ten pochodził z powierzchni ok. 15 tys. ha. Tytoń z grupy odmian Virginia stanowił blisko 70% skupu, podczas gdy skup tytoniu z grupy odmian Burley, w związku z malejącym zapotrzebowaniem na tytoń z tej grupy odmian, stanowił jedynie ok. 25% skupu tytoniu ogółem.

Tytoń jest w Polsce uprawiany głównie w pasie województw wschodnich i południowych – od województwa podlaskiego, przez województwo lubelskie, świętokrzyskie, podkarpackie i małopolskie. Uprawy tytoniu, przede wszystkim odmian z grupy użytkowej Burley, zlokalizowane są również w województwie kujawsko-pomorskim (rejon Grudziądza) i województwie dolnośląskim (rejon Oleśnicy). Tytoń z grupy odmian Virginia uprawiany jest na glebach lekkich, natomiast tytoń z grupy Burley na bardziej żyznych i cięższych. Największy obszar uprawy tytoniu na terenie naszego kraju znajduje się w województwie lubelskim. Uprawa ta jest charakterystyczna raczej dla gospodarstw o niewielkim areale, położonych na słabo zindustrializowanych terenach, o wysokiej stopie bezrobocia lub o wysokiej skali emigracji ekonomicznej.

W stosunku do cen tytoniu ze zbiorów 2014 r. ceny tytoniu z roku zbiorów 2015 były wyższe o 20% - w przypadku tytoniu z grupy odmian Virginia, o 18 % - w przypadku odmian tytoniu z grupy odmian Burley i o 25% – w przypadku tytoniu ciemnego z grupy odmian typu Kentucky.

Średnie ważone ceny tytoniu w latach 2008-2015 w podziale na grupy użytkowe odmian przedstawia poniższa tabela.

Grupy odmian tytoniu	Ceny surowca tytoniowego w zł/kg							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Virginia (grupa I)	3,23	5,03	8,20	8,30	7,30	7,90	8,00	9,50
Burley (grupa II)	2,45	3,64	5,85	5,90	5,40	5,90	5,40	6,40
Tytoń ciemny (grupa III)	1,15	2,79	4,82	5,30	4,10	4,10	3,70	Nie stwierdzono skupu

Tytoń ciemny typu Kentucky (grupa IV)	1,53	3,05	4,75	5,10	4,60	4,60	4,00	5,00
--	------	------	------	------	------	------	------	------

Źródło: Zintegrowany System Rolniczej Informacji Rynkowej

Handel surowcem tytoniowym (kod CN 2401) oraz papierosami (kod CN 2402)

Według danych za 2015 r. Polska była importerem netto surowca tytoniowego oraz eksporterem netto papierosów. Nadwyżka przywozu surowca tytoniowego nad wywozem wynosiła ilościowo ok. 83 tys. t, zaś wartościowo 411,87 mln €. Natomiast nadwyżka w eksporcie papierosów ukształtowała się ilościowo na poziomie 124,01 tys. ton, a wartościowo 1 836,5 mln €

DZIAŁANIA MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI NA FORUM UNII EUROPEJSKIEJ I KRAJOWYM W 2016 r.

DZIAŁANIA O CHARAKTERZE HORYZONTALNYM

I. Prace nad Programem rozwoju głównych rynków rolnych w Polsce na lata 2016-2020

W Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi trwają obecnie prace nad przygotowaniem programu rozwoju głównych rynków rolnych w Polsce.

Celem opracowania programu jest wypracowanie, klarownej dla uczestników rynku, koncepcji długofalowego działania mającej zapewnić realizację zidentyfikowanych celów umożliwiających rozwój krajowego sektora rolno-żywnościowego. Program koncentruje się na dziewięciu głównych rynkach rolnych, tj. rynkach: zbóż, rzepaku, wieprzowiny, wołowiny, drobiu, mleka i przetworów mlecznych, cukru, owoców i warzyw oraz tytoniu. Projekt programu zawiera analizę sektora, uwarunkowań jego rozwoju, cele i wyzwania oraz propozycje działań, które należy podjąć, aby zrealizować wyznaczone cele.

II. Przeciwdziałanie nieuczciwym praktykom w łańcuchu dostaw żywności

Łańcuch dostaw żywności jest bardzo istotnym elementem gospodarek zarówno narodowych, jak i w skali globalnej, a jego znaczenie ma nie tylko wymiar ekonomiczny, ale przede wszystkim społeczny. Dla prawidłowego funkcjonowania łańcucha dostaw żywności niezbędne jest zachowanie dobrych relacji między wszystkim jego ogniwami.

Struktura łańcucha dostaw żywności sprawia, że jest on szczególnie podatny na nieuczciwe praktyki handlowe. Są to często praktyki, które rażąco odbiegają od dobrego postępowania handlowego, są sprzeczne z zasadą dobrej wiary i uczciwego obrotu oraz są jednostronnie stosowane przez jednego partnera handlowego wobec jego kontrahenta.

Bardzo ważne jest, aby mieć świadomość, że stosowanie nieuczciwych praktyk na poziomie dystrybucji żywności osłabia kondycję finansową producentów żywności i surowców rolnych, zmniejsza potencjał inwestycyjny producentów żywności, ogranicza ich działania innowacyjne, a co za tym idzie wpływa na obniżenie jakości produkowanych towarów. Te czynniki negatywnie oddziałują w konsekwencji na konsumenta.

Nie ma wątpliwości, że niekorzystne zjawiska występują we wszystkich krajach Unii Europejskiej z różnym natężeniem, a stosowane w nich praktyki mają różny charakter. Brak reakcji na te problemy ze strony instytucji unijnych, poza stworzeniem platformy dobrowolnych zasad, której efekty są bardzo ograniczone – wymusił na krajach członkowskich potrzebę wprowadzenia uregulowań w ramach prawodawstwa krajowego.

Takie działania podjął również Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, opracowując projekt ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi.

Projekt ustawy określa zasady przeciwdziałania praktykom polegającym na nieuczciwym wykorzystywaniu przewagi kontraktowej przez jedną ze stron umowy. Swym zakresem obejmuje ona dostawców produktów rolnych lub spożywczych, jak i nabywców tych produktów, chroniąc ich przed stosowaniem przez jedną ze stron nieuczciwego wykorzystywania przewagi kontraktowej.

W projekcie ustawy wskazano Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów jako organ właściwy w sprawach praktyk polegających na nieuczciwym wykorzystywaniu przewagi kontraktowej. Postępowanie w sprawach praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową Prezes wszczyna z urzędu. Daje to ochronę przed identyfikacją zgłaszającego zawiadomienie. W ustawie określono sankcje za nieuczciwe wykorzystywanie przewagi kontraktowej.

Projekt ustawy zmienia też ustawę o Agencji Rynku Rolnego wprowadzając kary za nabywanie produktów rolnych bez zawartej umowy na piśmie. Zadanie to będzie realizowane przez ARR.

Pozostałe zadania wynikające z ustawy będą realizowane przez Prezesa UOKiK z wykorzystaniem przepisów ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

Projekt aktualnie jest przedmiotem prac Komitetu Stałego Rady Ministrów.

III. „Produkt polski”

W Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi został opracowany projekt *ustawy o zmianie ustawy o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych*, w którym zaproponowano wprowadzenie nowych regulacji dotyczących dobrowolnego znakowania środków spożywczych informacją „Produkt polski” wraz z określeniem wzoru znaku zawierającego tę informację. Regulacje te dadzą możliwość producentom podawania w oznakowaniu środków spożywczych informacji dotyczących krajowego pochodzenia wytwarzanego środka spożywczego w odniesieniu nie tylko do miejsca wyprodukowania, ale również w odniesieniu do użytych surowców.

W projekcie zaproponowano jednolite kryteria dotyczące umieszczania informacji „Produkt polski” dopuszczające m.in. w produktach przetworzonych użycie importowanych składników tylko w ilości do 25% masy tych produktów i to pod warunkiem, że składniki takie nie są wytwarzane w kraju. Zakłada się, że stosowanie w oznakowaniu żywności informacji „Produkt polski” umożliwi zainteresowanym konsumentom wyszukiwanie produktów wytworzonych w Polsce z użyciem polskich surowców.

W dniu 19 lipca br. projekt *ustawy o zmianie ustawy o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych* został przyjęty przez Radę Ministrów. Ponadto, projekt zostanie poddany notyfikacji do Komisji Europejskiej.

IV. Rolnictwo w ramach Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

W dniu 15 czerwca br. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przekazało Ministerstwu Rozwoju projekty strategiczne i flagowe do *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)*. W odniesieniu do kwestii rynków rolnych zgłoszono następujące projekty:

- 1) **Platforma żywnościowa.** Projekt dotyczy uruchomienia platformy żywnościowej tj. elektronicznej platformy sprzedażowej przy wykorzystaniu struktur Grupy Kapitałowej GPW. Realizacja projektu umożliwi koncentrację podaży krajowych towarów rolno-spożywczych na rynek UE i światowy, co pozwoli na tworzenie dużych, jednorodnych partii oraz ograniczenie kosztów transakcyjnych i ryzyka handlowego, w tym ograniczenie ryzyka cenowego, w oparciu o wystandardyzowane umowy i produkty.
- 2) **Polski Holding Rolno-Spożywczy.** Realizacja projektu umożliwi koncentrację krajowego kapitału poprzez konsolidację podmiotów branży spożywczej w ramach jednego podmiotu pn. Polski Holding Rolno-Spożywczy. Zadaniem strategicznym nowopowstałego podmiotu będzie zwiększenie efektywności infrastruktury spedycyjno-magazynowej wykorzystywanej w eksporcie towarów rolno-spożywczych z Polski.
- 3) **Odtworzenie i wsparcie rozwoju lokalnych rynków rolnych.** Projekt ma na celu odtworzenie lokalnych rynków rolnych, co umożliwi sprzedaż produktów lokalnych, regionalnych, ekologicznych, skrócenie łańcucha dostaw, zwiększenie dochodowości małych gospodarstw oraz rozszerzenie rynków zbytu. Z wykorzystaniem stworzonego lokalnego systemu sieciowania producentów żywności z odbiorcami poprzez struktury lokalnych rynków rolnych, połączą one sprzedawców z klientami oraz ułatwią bezpośredni kontakt dostawca – klient.

Obecnie trwają prace w Ministerstwie Rozwoju nad weryfikacją przekazanych projektów.

V. Znakowanie krajem pochodzenia mięsa nieopakowanego

Wychodząc naprzeciw sygnałom o potrzebie zwiększenia konsumentom dostępu do informacji o pochodzeniu produktów spożywczych równolegle do prac prowadzonych na poziomie UE w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowywane są propozycje legislacyjne w zakresie nieregulowanym na poziomie unijnym, a odnoszące się do wprowadzenia obowiązku podawania informacji o kraju pochodzenia dla mięsa ze świń, drobiu, owiec i kóz sprzedawanego bez opakowań.

Projekt jest na końcowym etapie uzgodnień międzyresortowych.

VI. Nowe rynki zbytu

W dniu 9 lutego 2016 r. Kierownictwo Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi przyjęło dokumenty „Priorytety działań MRiRW oraz GIW i PIORIN na rzecz otwierania nowych rynków zbytu” oraz „Założenia do realizacji działań na rzecz rozwoju wymiany handlowej oraz promocji zagranicznej sektora rolno-spożywczego w 2016 r.”. Dokumenty te określają m.in. działania podejmowane przez resort rolnictwa oraz podległe służby weterynaryjne i fitosanitarne w zakresie otwierania nowych rynków zbytu, wsparcia udzielanego przez resort rolnictwa dla działań prowadzonych na rynkach krajów trzecich oraz działań na rzecz wsparcia wymiany handlowej w ramach sektora rolno-spożywczego. Zgodnie z założeniami ww. dokumentów, producentom artykułów rolno-spożywczych należy zapewnić możliwość sprzedaży towarów bezpośrednio końcowym importerom w krajach trzecich, co przyczyni się do zwiększenia opłacalności sprzedaży towarów, dzięki osiągnięciu przez eksporterów wyższych marż związanych z utrzymaniem bezpośrednich relacji handlowych. Działania

te powinny być zintegrowane z działaniami promującymi polską żywność, prowadzonymi w sposób skoordynowany i zorganizowany. Konieczne jest zapewnienie polskim producentom i eksporterom artykułów rolno-spożywczych odpowiednich warunków i ram instytucjonalnych dla utrzymywania bezpośrednich relacji handlowych w krajach, gdzie widzą oni możliwość spełnienia oczekiwań importerów pod względem rodzaju oferowanego asortymentu produktów i ich ceny. W tym celu, na 2016 rok wytypowano 13 najbardziej perspektywicznych dla polskiego eksportu rynków: Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Singapuru, Indii, Japonii, Chin, Kanady, Algierii, Republiki Południowej Afryki, Stanów Zjednoczonych, Arabii Saudyjskiej, Egiptu, Wietnamu i Iranu. Powiązanie zagranicznych działań promocyjnych na rynkach pozaunijnych z priorytetami resortu rolnictwa w zakresie działań na rzecz otwierania nowych rynków zbytu dla polskich produktów rolno-spożywczych jest niezbędnym elementem utrzymania obecnej dynamiki wzrostu polskiego eksportu, szczególnie w sytuacji nasilającej się konkurencji międzynarodowej. Przy poszukiwaniu nowych rynków zbytu na bieżąco analizowane są szanse i zagrożenia wynikające z rozwoju sytuacji międzynarodowej i kondycji poszczególnych rynków.

DZIAŁANIA DOTYCZĄCE POSZCZEGÓLNYCH SEKTORÓW

I. Działania w zakresie poprawy sytuacji na rynku mleka i przetworów mlecznych

W opinii MRiRW likwidacja unijnego systemu kwot mlecznych nastąpiła w najgorszym możliwym momencie, przyczyniając się w sytuacji rosyjskiego embarga i zmniejszonego popytu na produkty mleczne ze strony Chin do rozregulowania rynku mleka. Polska nigdy nie opowiadała się za odejściem od regulacji podaży surowca mlecznego i z dystansem podchodziła do optymistycznych prognoz w tym zakresie prezentowanych przez Komisję Europejską. Obecnie, po wielu miesiącach utrzymującego się kryzysu na rynkach światowych, sektor mleczarski w części państw członkowskich dostrzega negatywne skutki podjętych decyzji i apeluje o zwiększenie działań interwencyjnych. Z drugiej strony wciąż istnieje grupa krajów prezentująca stanowisko, że prognozy długo terminowe dla produkcji mleka są korzystne i nie należy mocno ingerować w rynek, by nie doprowadzić do jeszcze głębszego spadku cen zbytu przetworów mlecznych, a w konsekwencji cen skupu surowca mlecznego.

Instrumenty uruchomione dotychczas w ramach WPR UE

Instrumentarium Wspólnej Polityki Rolnej na rynku mleka i jego przetworów, pomimo jego nadmiernego liberalizowania przez wiele ostatnich lat, wciąż nie wyklucza szybkiej i skutecznej reakcji na trudną sytuację rynkową. Komisja Europejska musi jednakże w bardziej zdecydowany i pełny sposób wykorzystywać istniejące w tym zakresie metody działania. Tymczasem w odpowiedzi na bieżący kryzys, w ramach Wspólnej Polityki Rolnej UE realizowane są w sposób ciągły jedynie zakupy interwencyjne masła i odtłuszczonego mleka w proszku oraz dopłaty do prywatnego przechowywania masła, odtłuszczonego mleka w proszku i serów.

Zgodnie z unijnymi przepisami limity roczne skupu masła i OMP po stałych cenach wynoszą dla UE-28 odpowiednio 50 tys. ton oraz 109 tys. ton. O skali zaistniałego kryzysu świadczy fakt, że powyższy limit dla odtłuszczonego mleka w proszku został bardzo szybko wyczerpany i był już dwukrotnie, m.in. w skutek starań Polski, podwyższany. Po raz pierwszy z poziomu 109 tys. ton do 218 tys. ton w kwietniu 2016 r., a następnie do poziomu 350 tys. ton w czerwcu 2016 r. Limit dla masła został podniesiony jednorazowo z poziomu 50 tys. ton do 100 tys. ton, jednakże jak dotychczas nie odnotowano zainteresowania interwencją

publiczną dla tego produktu. W pierwszej połowie 2016 r. w UE-28 skupiono łącznie, tj. w ramach interwencji po stałej cenie oraz w trzech przeprowadzonych przetargach blisko 295 tys. ton odtłuszczonego mleka w proszku, z czego w Polsce 34,5 tys. ton (tj. 11,6 % całkowitej ilości). Polska pod tym względem zajmuje w UE czwarte miejsce, po Niemczech, Francji i Belgii. W zakresie mechanizmów dopłat do prywatnego przechowywania produktów mleczarskich polscy operatorzy w 2016 r. zaoferowali prawie 4 tys. ton masła (tj. 3,8% ogólnej ilości objętej tym mechanizmem) oraz 268 ton OMP (1,3% ogółu OMP).

W ramach jednorazowego wsparcia uruchomiono w październiku 2015 r. pakiet nadzwyczajnej pomocy dla producentów w sektorach hodowlanych. Aby wsparcie było bardziej skuteczne polski rząd obok pomocy uzyskanej z budżetu UE w wysokości 28,9 mln euro przeznaczył dodatkowo z budżetu krajowego kwotę w wysokości równej środkom unijnym. W efekcie łączna ilość zrealizowanych wypłat dla polskich producentów mleka i wieprzowiny wyniosła 245,74 mln zł i objęła 91,5 tys. wniosków w sektorze mleka oraz 63,1 tys. w sektorze wieprzowiny.

Ponadto w opinii KE należy wykorzystać możliwości jakie stwarzają opublikowane w kwietniu 2016 r. rozporządzenia w zakresie zawierania porozumień i wydawania decyzji dotyczących planowania produkcji w sektorze mleka i przetworów mlecznych. Przedmiotowe akty dopuszczają ograniczenie produkcji mleka i mogą, w ocenie Komisji Europejskiej, przyczynić się do osiągnięcia większej równowagi na rynku unijnym. W ramach prac nad powyższymi rozporządzeniami Polska zwracała jednakże uwagę, by przewidziano wspieranie dobrowolnego ograniczania produkcji mleka z budżetu UE. W marcu 2016 r. Komisja Europejska zaproponowała na ten cel jedynie możliwość tymczasowego wzrostu pomocy państwa do kwoty 15 tys. euro na rolnika na rok bez zastosowania żadnego krajowego pułapu. W odpowiedzi Polska argumentowała, że wprowadzenie możliwości dopłaty wyłącznie z budżetów krajowych z jednej strony faworyzuje producentów mleka w państwach nie mających problemów z budżetem, z drugiej strony prowadzi do zwiększenia tendencji do nacjonalizowania polityki rolnej.

W konsekwencji utrzymywania się niekorzystnej sytuacji na rynku mleka oraz w odpowiedzi na zgłaszane postulaty w dniu 18 lipca br. podczas posiedzenia Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa Komisja Europejska przedstawiła pakiet wsparcia sektora rolnego, w ramach którego zaproponowano m.in. mechanizm pomocy finansowej z budżetu UE dla producentów mleka, którzy dobrowolnie ograniczą produkcję mleka. Na realizację mechanizmu przeznaczono kwotę 150 mln euro w skali UE. Rozporządzenie Komisji Europejskiej wdrażające przedmiotową pomoc ma zostać przyjęte we wrześniu br.

Działania Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na forum UE

Obserwując rozwój sytuacji na rynku mleka i przetworów mlecznych MRiRW ocenia działania podjęte dotychczas przez Komisję Europejską za nieadekwatne do skali kryzysu i niewystarczające do ustabilizowania rynku oraz zapewnienia opłacalności produkcji mleka. Mając zatem na uwadze, że opisane powyżej działania interwencyjne nie doprowadziły do zauważalnej poprawy sytuacji na rynku mleka. Polska podtrzymuje postulaty dotyczące konieczności podjęcia dodatkowych zdecydowanych działań ze strony Komisji Europejskiej, mających na celu doprowadzenie do ustabilizowania tego rynku. Jak już wspomniano, Polska domaga się m.in. bezpośredniego wsparcia z budżetu UE ukierunkowanego na producentów mleka oraz zwiększenia progów referencyjnych i cen interwencyjnych masła i OMP, tak by uwzględniły obserwowany wzrost kosztów środków produkcji. Wnioski Polski uzyskały wsparcie części państw członkowskich UE.

Podczas wystąpienia na posiedzeniu Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa w dniach 27-28 czerwca 2016 r. Polska poinformowała, że przedłużający się kryzys na rynku mleka i jego

przetworów powoduje dalsze pogorszenie sytuacji dochodowej gospodarstw. Zwrócono uwagę, że w ramach Wspólnej Polityki Rolnej można i należy stosować różnorodne instrumenty. Celem jednych mechanizmów powinno być usunięcie nadwyżek rynkowych, podczas gdy inne powinny być skierowane na zagospodarowanie zebranych zapasów interwencyjnych. Polska ponownie podkreśliła potrzebę wprowadzenia tymczasowego programu wsparcia dla rolników, celem zwiększenia płynności finansowej gospodarstw oraz zrekompensowania strat poniesionych w wyniku spadku cen. Środki na ten cel powinny pochodzić z budżetu UE. Ponadto, Polska przedstawiła najważniejsze postulaty z Oświadczenia Warszawskiego przyjętego podczas spotkania Ministrów Rolnictwa Francji, Niemiec i Polski, które odbyło się w ramach Trójkąta Weimarskiego dnia 9 czerwca 2016 r.

Postulaty te obejmowały:

- uruchomienie kolejnego pakietu wsparcia bezpośredniego,
- zwiększenie zakresu działań interwencyjnych,
- podwyższenie poziomu pomocy *de minimis* do 30 tys. euro,
- działania wspierające rozwój eksportu.

Większość delegacji poparła Oświadczenie Warszawskie.

Polska stara się oddziaływać na instytucje unijne także poprzez Radę Europejską, która w swych konkluzjach z 28 czerwca 2016 r. podsumowała rozwój sytuacji w sektorze rolnictwa, w szczególności w sektorze mleczarskim i sektorze wieprzowiny. Rada wezwała Komisję Europejską do szybkiego wdrożenia wszystkich niezbędnych środków wsparcia, w tym, w stosownych przypadkach, finansowego wsparcia dla rolników, oraz zaapelowała do wszystkich podmiotów stanowiących element łańcucha dostaw, by pomogły poprawić warunki rynkowe.

Komisja Europejska w ramach ww. pakietu wsparcia rolnictwa w wysokości 500 mln euro, który został zaprezentowany w dniu 18 lipca br., zaproponowała oprócz mechanizmu ograniczenia produkcji mleka (150 mln euro wsparcia dla dobrowolnego zmniejszenia dostaw mleka na obszarze UE) również warunkową pomoc dostosowawczą (350 mln euro alokowane w ramach środków pomocowych na poziomie państw członkowskich UE). Państwa członkowskie UE mogą uzupełnić kwotę pomocy o 100% środków UE. Szczegółowe rozwiązania zaproponowanych mechanizmów zostaną zawarte w rozporządzeniach delegowanych Komisji Europejskiej, których wejście w życie planowane jest we wrześniu br.

Pakiet obejmuje również:

- wydłużenie okresu interwencji publicznej dla odtłuszczonego mleka w proszku (tj. przedłużenie okresu interwencji publicznej dla OMP do końca 2016 r. i przyspieszenia terminu jej otwarcia w 2017 r. od stycznia 2017 r.);
- wydłużenie okresu stosowania dopłat do prywatnego przechowywania OMP (zmiany ostatniego dnia składania wniosków o przyznanie dopłat do prywatnego przechowywania OMP z dnia 30 września 2016 r. na dzień 28 lutego 2017 r.
- ułatwienia w zakresie wypłaty zaliczek z tytułu płatności bezpośrednich oraz z tytułu płatności obszarowych w ramach rozwoju obszarów wiejskich (zaliczki w wysokości 70% z tytułu płatności bezpośrednich oraz 85% z tytułu płatności obszarowych w ramach rozwoju obszarów wiejskich będą wypłacane od dnia 16 października 2016 r., po zakończeniu kontroli administracyjnych).

Działania Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi o wymiarze krajowym

Odnosząc się do rozłożenia na raty kary za przekroczenie kwot mlecznych w ostatnim roku kwotowym (2014/2015) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi podjęło inicjatywę pomocy

krajowym producentom mleka, którzy przekroczyli posiadane kwoty mleczne. W tym celu w dniu 19 maja 2016 r. Rada Ministrów podjęła, przedłożone przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, dwie uchwały: pierwszą w sprawie ustanowienia programu pomocy producentom mleka i drugą w sprawie udzielenia zgody na dokonanie notyfikacji Komisji Europejskiej ww. programu. Uchwała przewiduje pomoc producentom mleka polegającą na umorzeniu w całości albo w części opłat za przekroczenie kwot mlecznych w roku kwotowym 2014/2015. Uchwała weszła w życie z dniem podjęcia, niemniej ww. pomoc wymaga udzielenia przez Komisję Europejską zgody na jej stosowanie w Polsce. Rozmowy w tym zakresie z KE trwają.

II. Działania w zakresie poprawy sytuacji na rynku wieprzowiny

Działania na forum UE

Mając na uwadze trudną sytuację na rynku wieprzowiny, Polska już w IV kwartale 2015 r. zainicjowała dyskusję, m.in. na posiedzeniach Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa w zakresie potrzeby wdrożenia działań stabilizujących rynek wieprzowiny. Polska ocenia, że podjęte dotychczas przez Komisję Europejską działania dotyczące realizacji mechanizmów kryzysowego wsparcia rynku, w tym dopłat do prywatnego przechowywania oraz nadzwyczajnej pomocy z tytułu spadku cen i dochodów rolniczych w sektorach hodowlanych są niewystarczające dla poprawy sytuacji rynkowej, w tym sytuacji dochodowej rolników.

W związku z tym w lutym 2016 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi ponownie wystąpił na forum Rady Unii Europejskiej ds. Rolnictwa i Rybołówstwa o znacznie bardziej aktywne i skuteczne działania interwencyjne, w tym m.in. o przeznaczenie dodatkowych środków finansowych na wsparcie sektorów dotkniętych kryzysem, tak aby zrekompensować straty ponoszone przez producentów, jak również o rozszerzenie zakresu mechanizmów regulacji rynków, w tym uruchomienie mechanizmów promowania i wspierania eksportu, a także przywrócenie dopłat do prywatnego przechowywania wieprzowiny.

Dyskusja o sytuacji rynkowej była również, m.in. na wniosek Polski, kontynuowana na kolejnych posiedzeniach Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa. W wyniku powyższych dyskusji Komisja Europejska przygotowała drugi pakiet pomocowy. Zawarte w nim propozycje, zwłaszcza w odniesieniu do rynku wieprzowiny, Polska uznała za daleko niewystarczające i domagała się zdecydowanych działań. Polska podkreślała to stanowisko w dyskusjach na kolejnym posiedzeniu Rady UE, które odbyło się w dniu 11 kwietnia 2016 r., ale także na innych forach unijnych. W opinii Polski nie jest realizowany w wystarczający sposób traktatowy cel Wspólnej Polityki Rolnej jakim jest stabilizacja rynków rolnych. Polska podkreślała, że konkretne decyzje w zakresie stabilizacji rynków rolnych potrzebne są dzisiaj i nie powinny być przekładane na bliżej nieokreślony termin. Polska wniosowała w szczególności o ponowne uruchomienie dopłat do prywatnego przechowywania wieprzowiny oraz przyznanie wsparcia finansowego producentom świń. Wnioski te były ponawiane w ramach kolejnych spotkań wielostronnych i bilateralnych. Jednym z przykładów jest przyjęcie Oświadczenia Warszawskiego, co miało miejsce podczas spotkania Ministrów Rolnictwa Francji, Niemiec i Polski, które odbyło się w ramach Trójkąta Weimarskiego dnia 9 czerwca 2016 r., omówione w punkcie dotyczącym rynku mleka. Temat podnoszony był także na posiedzeniach Rady Europejskiej.

Od około 2 miesięcy średnia cena płacona producentom świń w Polsce, ale także w całej Unii Europejskiej wykazuje tendencje rosnące. W ostatnich tygodniach wzrost cen jest znaczący. Aktualnie ceny są już na poziomie średniej długoterminowej. Polska podkreśla jednak, że przedłużający się okres kryzysu oraz brak skutecznego reagowania kryzysowego ze strony Komisji Europejskiej doprowadził do spadku pogłowia świń w Polsce – według danych z

marca 2016 r. obniżyło się ono o 11,5% w skali rok do roku. Dlatego Polska zwraca uwagę na konieczność dalszego monitorowania tego rynku pod kątem potrzeby uruchomienia środków zarządzania kryzysowego, w tym dopłat do prywatnego przechowywania, jeśli będzie tego wymagała sytuacja rynkowa. W tym kontekście przydatnym forum powinno być obserwatorium rynku wieprzowiny i wołowiny, które powstało m.in. na wniosek Polski.

Realizacja nadzwyczajnego wsparcia finansowego w sektorze wieprzowiny

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2016 r. w sprawie realizacji przez Agencję Rynku Rolnego zadań związanych z ustanowieniem tymczasowej nadzwyczajnej pomocy dla rolników w sektorach hodowlanych (Dz. U. poz. 141), w dniach od 18 lutego do 18 marca 2016 r. producenci świń mogli składać wnioski o wsparcie finansowe.

Wsparcie przyznane zostało producentowi świń, który :

- 1) wg danych zawartych w rejestrze zwierząt gospodarskich oznakowanych i siedzib stad tych zwierząt:
  - a) w dniu 30 września 2015 r. posiadał nie więcej niż 2000 świń,
  - b) w okresie od dnia 1 października 2015 r. do dnia 7 stycznia 2016 r. co najmniej 5 świń sprzedanych przez tego producenta zostało poddanych ubojowi w rzeźni;
- 2) w okresie od dnia 1 października do dnia 31 grudnia 2015 r. sprzedał, z przeznaczeniem do uboju, co najmniej 5 i nie więcej niż 2000 świń objętych kodem CN 0103 92 19 (świnie o masie 50 kg i więcej) lub loch objętych kodem CN 0103 92 11 (lochy mające prosięta co najmniej raz, o masie nie mniejszej niż 160 kg).

W ramach nadzwyczajnego **wsparcia finansowego w sektorze wieprzowiny** wsparcia udzielono około 63 tys. beneficjentom w odniesieniu do około 4 mln świń. Wysokość wsparcia przysługującego do jednej sztuki hodowanej w cyklu otwartym wyniosła 20,1 zł, natomiast wysokość wsparcia przysługującego do świń hodowanych w cyklu zamkniętym wyniosła 40,2 zł na sztukę..

PROW 2014-2020 – produkcja prosiąt

Jeśli chodzi o wsparcie produkcji prosiąt w ramach PROW, jest ono oceniane przez wiele organizacji jako niewystarczające, aby rozwijać produkcję prosiąt w Polsce. Jedną z barier, które wskazywano, była maksymalna wielkość ekonomiczna gospodarstwa, wynosząca 200 tys. EUR w pierwszej wersji PROW. Ministerstwo podjęło działania zmierzające do zwiększenia jej do 250 tys. EUR, co zostało zaakceptowane przez Komisję Europejską. Pozwoli to na rozszerzenie grona potencjalnych beneficjentów pomocy.

III. Działania w celu stabilizacji sytuacji na rynku zbóż

Działania na forum UE i krajowym

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi na bieżąco analizuje sytuację na krajowym rynku. W celu podniesienia bezpieczeństwa gospodarowania producentów zbóż Polska postuluje na forum UE o zmiany, mające na celu poprawę sytuacji dochodowej polskiego rolnictwa m.in. o podniesienie ceny interwencyjnej zbóż do poziomu zbliżonego do kosztów produkcji.

Jednocześnie w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi trwają prace nad systemem ubezpieczeń rolniczych w zakresie strat w produkcji rolnej spowodowanych różnymi czynnikami zewnętrznymi, także na skutek spadku cen. Analizowane są też możliwości utworzenia Funduszu Stabilizacji Dochodów Rolniczych.

Ponadto biorąc pod uwagę stale rosnącą produkcję zbóż w kraju oraz pojawianie się nadwyżek w bilansie krajowym w resorcie rolnictwa prowadzone są intensywne prace nad poszukiwaniem nowych rynków zbytu w krajach będących potencjalnymi importerami ziarna zbóż oraz produktów ich przerobu. Intensyfikacja eksportu może pozytywnie wpłynąć na sytuację popytowo-podażową na rynku zbóż w Polsce, a tym samym działać wspierająco na ceny.

Dopłaty do materiału siewnego

Mając na uwadze zwiększenie poziomu wymiany materiału siewnego zbóż oraz poprawę jakości uzyskiwanych plonów i wydajności roślin zbożowych, strączkowych oraz ziemniaka stosuje się dopłaty do materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany. Poprawa efektywności produkcji wpływa na poprawę jej dochodowości.

Do 24 czerwca br. rolnicy złożyli w ARR 51,6 tys. wniosków o dopłaty do wykorzystanego w uprawach zbóż, roślin strączkowych oraz ziemniaków kwalifikowanego materiału siewnego. Stawki dopłat zostaną określone do 30 września br. w drodze rozporządzenia Rady Ministrów.

IV. Działania na rynku cukru na forum UE i krajowym

Perspektywa zniesienia kwotowania produkcji cukru od 1 października 2017 roku, toczące się negocjacje UE w zakresie liberalizacji handlu z krajami trzecimi oraz koniunktura na rynku światowym to główne czynniki mające wpływ na rozwój sytuacji rynkowej na tym rynku. Należy się spodziewać, że zniesienie kwotowania produkcji cukru silnie zwiększy konkurencję pomiędzy producentami cukru w UE. Istniejące już kontyngenty na import cukru z krajów trzecich stwarzają dodatkową presję na obniżanie cen cukru. Mając na uwadze fakt, że system kwot produkcyjnych jest gwarancją bezpieczeństwa gospodarowania zarówno plantatorów buraków cukrowych, jak i producentów cukru Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi wnioskuje na forum UE o utrzymanie kwotowania produkcji cukru jako instrumentu stabilizującego sytuację na tym rynku.

Jednocześnie na rynku cukru podejmowane są działania mające na celu m.in.:

- zapobieganie dalszemu rozluźnianiu ochrony celnej poprzez przyznawanie kolejnych koncesji w postaci kontyngentów importowych lub obniżania poziomu ceł,
- zacieśnianie współpracy pomiędzy producentami cukru poprzez tworzenie grup producentów, organizacji producentów, spółdzielni i innych form wspólnego działania
- zacieśnianie współpracy pomiędzy plantatorami a producentami cukru poprzez podpisywanie umów kontraktacyjnych na dostarczanie buraków cukrowych oraz porozumień branżowych,
- zapewnienie plantatorom wsparcia związanego z produkcją w celu wyrównania warunków konkurencji w stosunku do krajów wspierających rynek z wykorzystaniem tego instrumentu,

Realizacja tych działań powinna przyczynić się do zwiększenia efektywności produkcji, poprawy konkurencyjności sektora w Polsce na rynku UE i światowym oraz stabilizacji finansowej podmiotów.

Na rynku cukru jednym z elementów, na podstawie którego podejmuje się działania w przypadku ryzyka wystąpienia sytuacji kryzysowej jest system monitorowania sytuacji rynkowej, w tym system monitorowania cen. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi bierze

czynny udział w dyskusjach na forum UE prezentując stanowisko, aby utrzymać szczegółowy i oparty na wiarygodnych danych unijny system monitorowania rynku cukru. Jest on bowiem niezbędny do sporządzania przez Komisję Europejską szczegółowego bilansu cukru i izoglukozy w UE m.in. na podstawie informacji przekazywanych przez producentów cukru i izoglukozy. MRiRW dąży również do utrzymania szczegółowego systemu sprawozdawczości cenowej w UE, realizowanego na podstawie danych przekazywanych przez producentów cukru. Pozwoli to na bieżącą analizę sytuacji na rynku cukru na szczeblu unijnym i krajowym i podejmowanie decyzji w zakresie rynku cukru.

V. Działania na rynku owoców i warzyw

Organizacje producentów owoców i warzyw

Zgodnie z założeniami wspólnej organizacji rynków rolnych w sektorze owoców i warzyw, podstawowym filarem funkcjonowania rynku owoców i warzyw są organizacje producentów. Głównym ich celem jest umacnianie pozycji rynkowej producentów. Podmioty te mogą efektywnie planować produkcję, tak aby dostosować ją do popytu, zarówno pod względem ilości jak i jakości. Ponadto, koncentrując podaż stają się odpowiednio dużymi partnerami dla zakładów przetwórczych lub też dla sieci sklepów detalicznych reprezentujących duży popyt. W takich relacjach organizacje producentów mają realny wpływ na poziom cen, które uzyskują za dostarczane na rynek produkty. Podmioty te posiadając osobowość prawną mogą być stroną w kontraktach zawieranych bezpośrednio z odbiorcami ich produktów.

Organizacje koncentrując znaczny popyt na środki produkcji tj. nawozy, środki ochrony roślin mogą także skutecznie negocjować ceny zakupu tych produktów. Bardziej uzasadnione ekonomicznie są także inwestycje w maszyny służące do zbioru (np. kombajny), przygotowania produktów do sprzedaży (np. sortownice), które w znacznym stopniu mogą ograniczyć zapotrzebowanie na coraz droższą siłę roboczą.

W celu zachęcenia do zrzeszania się producentów w tego typu podmiotach, w przepisach UE przewidziano wsparcie finansowe na dofinansowanie realizowanych przez organizacje producentów programów operacyjnych. Pomoc przyznawana tym podmiotom może wynosić 4,1% wartości produkcji sprzedanej przez daną organizację producentów. Pułap ten może zostać zwiększony do 4,6 %, jeśli organizacja realizuje środki zarządzania kryzysowego. Wsparcie to jest ograniczone do 60% założonego przez organizację funduszu operacyjnego.

Koszty wsparcia dla organizacji producentów są w pełni pokrywane ze środków UE.

Działania, których koszty mogą być pokryte ze środków funduszu operacyjnego organizacji producentów, zostały wyspecyfikowane w Strategii krajowej dla zrównoważonych programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw w Polsce na lata 2010-2016 (Dz. Urz. Min. Roln. i Rozw. Wsi z 2013 r. poz. 39).

W strategii przewidziano:

- działania mające na celu planowanie produkcji;
- działania mające na celu poprawę lub utrzymanie jakości produktu;
- działania mające na celu poprawę obrotu;
- badania naukowe i produkcja eksperymentalna;
- działania w zakresie szkolenia i działania mające na celu wspieranie dostępu do usług doradczych;
- środki zapobiegania kryzysom i zarządzania w sytuacjach kryzysowych;
- działania w zakresie ochrony środowiska.

Obecnie funkcjonuje 249 uznanych organizacji producentów owoców i warzyw, z czego 16 realizuje zatwierdzone programy operacyjne.

Należy ponadto zauważyć, że przepisy Unii Europejskiej przewidują również możliwość zrzeszania się organizacji producentów w większe struktury tj. w zrzeszenia organizacji producentów, które podobnie jak organizacje producentów w sprawach gospodarczych działają w imieniu i na rzecz swoich członków, tylko na szerszą skalę. Tego typu podmioty, oprócz pomocy przewidzianej przepisami wspólnej organizacji rynków rolnych w sektorze owoców i warzyw, mogą korzystać z bardzo atrakcyjnych form wsparcia w ramach poddziałania „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Celem tego wsparcia jest budowanie stabilnej i konkurencyjnej pozycji rynkowej dającej zrzeszeniom organizacji producentów nowe możliwości rozwoju dzięki rozszerzeniu zakresu prowadzonej działalności. Maksymalna wysokość pomocy w ramach poddziałania przyznana w okresie realizacji Programu jednemu zrzeszeniu organizacji producentów wynosi 15 000 000 zł. Minimalna wysokość pomocy przyznana na realizację jednej operacji wynosi 100 000 zł.

Mechanizmy nadzwyczajnego wsparcia na wycofanie owoców i warzyw z rynku w związku z embargiem nałożonym przez Federację Rosyjską na produkty rolno-spożywcze

W związku z wprowadzeniem przez Federację Rosyjską zakazu przywozu szeregu produktów rolno spożywczych z Unii Europejskiej, Komisja Europejska na wniosek m.in. Polski uruchomiła do tej pory cztery transze tymczasowego, nadzwyczajnego wsparcia dla producentów owoców i warzyw.

Dotychczas realizowane mechanizmy wsparcia na rynku owoców i warzyw:

W Polsce w ramach pierwszych trzech mechanizmów, które obejmowały operacje ograniczające podaż owoców i warzyw, przeprowadzone od września 2014 r. do czerwca 2015 r. przyznano pomoc w wysokości 311,4 mln zł. Łączna ilość owoców i warzyw, która w rezultacie ww. operacji nie trafiła na krajowy rynek wyniosła ponad 300 tys. ton. Tak istotna redukcja podaży miała korzystny z punktu widzenia producentów wpływ na ceny owoców i warzyw, które skierowane zostały na rynek.

IV Mechanizm

W dniu 8 sierpnia 2015 r. zostało opublikowane rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 2015/1369 z dnia 7 sierpnia 2015 r. zmieniające rozporządzenie delegowane (UE) nr 1031/2014 ustanawiające dalsze tymczasowe nadzwyczajne wsparcie producentów niektórych owoców i warzyw (Dz. Urz. UE L 211 z 8.8.2015 r., str. 17), które ustanowiło kolejną, czwartą transzę wsparcia w związku z wydłużeniem przez władze Federacji Rosyjskiej zakazu przywozu owoców i warzyw z państw UE do dnia 5 sierpnia 2016 r. Lista produktów, w odniesieniu do których można przeprowadzać działania kryzysowe została rozszerzona o brzoskwinie i nektaryny, a termin przeprowadzania działań został wydłużony do końca czerwca 2016 r.

Polsce przydzielono 296 200 ton jabłek i gruszek (co stanowiło blisko 65% ilości tych gatunków przewidzianych w regulacji), 31 500 ton pomidorów, marchwi, słodkiej papryki, ogórków i korniszonów (30,4% ich łącznego przydziału), 1 900 ton brzoskwiń i nektaryn oraz 1 750 ton śliwek, winogron i kiwi.

Z informacji otrzymanych z ARR wynika, że złożonych zostało 5 173 powiadomień, w tym 5 170 dotyczyło przeznaczenia wycofywanych z rynku produktów na bezpłatną dystrybucję, a 3 na inne cele. Powiadomienia złożone przez producentów niezrzeszonych stanowiły 94% wszystkich złożonych powiadomień.

Do dnia 22 czerwca 2016 r. wycofano ponad 95% przyznanych Polsce produktów tj. około 313 tys. ton. Realizacja wydawania decyzji i wypłata środków wsparcia przewidywana jest na miesiące lipiec, sierpień i wrzesień 2016 r.

Przewidywana łączna kwota wsparcia udzielonego w ramach IV mechanizmu wyniesie ok. 137,3 mln euro:

V Mechanizm – planowany

W dniu 11 czerwca 2016 r. zostało opublikowane rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 2016/921 z dnia 10 czerwca 2016 r. ustanawiające dalsze tymczasowe nadzwyczajne środki wsparcia producentów niektórych owoców i warzyw (Dz. Urz. UE L 154 z 11.6.2016 r., str. 3), które ustanowiło kolejną, piątą transzę wsparcia w związku z wydłużeniem przez Rosję zakazu wwozu owoców i warzyw z państw UE do dnia 5 sierpnia 2016 r.

Polsce przydzielono następujące maksymalne ilości produktów, w odniesieniu do których można przeprowadzać działania kryzysowe:

- 88 900 ton dla jabłek i gruszek,
- 9 400 ton dla pomidorów, marchwi, słodkiej papryki, ogórków i korniszonów,
- 600 ton dla brzoskwiń i nektaryn oraz
- 500 ton dla śliwek, winogron i kiwi.

Ponadto każde państwo członkowskie ma do dyspozycji dodatkową ilość 3000 ton, która może zostać również przeznaczona na przeprowadzenie operacji wycofania z rynku, zielonych zbiorów i niezbięcia w odniesieniu do produktów objętych wdrażanym mechanizmem wsparcia. Przewidziany ww. rozporządzeniem termin przeprowadzania działań to 30 czerwca 2017 r.

Obecnie w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi trwają intensywne prace legislacyjne nad projektem rozporządzenia Rady Ministrów wdrażającym uregulowania rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 2016/921 do krajowego porządku prawnego. W dniu 13 lipca br. ww. projekt rozporządzenia został skierowany do uzgodnień międzyresortowych oraz konsultacji publicznych.

VI. Działania na rynku tytoniu w podziale na działania zrealizowane i planowane, na forum UE i krajowym

Walka z tzw. „szarą strefą”

W związku z występowaniem zjawiska szarej strefy w obrocie wyrobami tytoniowymi w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi podjęte zostały prace nad określeniem przepisów w zakresie systemu monitoringu i nadzoru nad produkcją i zbytem surowca tytoniowego, tj. wysuszonych liści tytoniu. Według wstępnych założeń monitoring ten będzie prowadziła Agencja Rynku Rolnego i będzie on obejmował w szczególności:

- 1) prowadzenie ewidencji producentów tytoniu wraz z powierzchnią jego uprawy;
- 2) gromadzenie informacji o masie uzyskanego i sprzedanego surowca tytoniowego.

Działania zrealizowane na rynku krajowym

W przepisach unijnych ustanowiono degresywny charakter przejściowego wsparcia krajowego: co roku dopuszczalny próg procentowy w odniesieniu do pomocy zatwierdzonej za rok 2013 będzie mniejszy o 5 punktów procentowych, zaczynając od 75% w 2015 r., a kończąc na 50% w 2020 r. Mając na uwadze, że kwota zatwierdzona przez Komisję Europejską na wsparcie do tytoniu w Polsce za 2013 r. wyniosła 48,126 mln €(100%), łączna

kwota, która może zostać przeznaczona na ten sektor w ramach przejściowego wsparcia krajowego w latach 2015-2020, wynosi ok. 180,47 mln €

Tabela. Płatność niezwiązana do tytoniu w latach 2015-2020

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	Razem
Maksymalny poziom wsparcia	jako odsetek poziomu wsparcia z 2013 r. [%]	75%	70%	65%	60%	55%	50%	<i>x</i>
	kwotowo [mln €]	36,09	33,69	31,28	28,88	26,47	24,06	180,47

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

**Informacja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na temat
uzgodnień Rady UE do spraw Rolnictwa i Rybołówstwa
dotyczących sytuacji na rynkach rolnych oraz
planowanych środków wsparcia**

Warszawa, lipiec 2016 r.

1. Informacja na temat stanowiska Polski zaprezentowanego na posiedzeniu Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa w dniu 14 marca 2016 r.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi Krzysztof Jurgiel bardzo aktywnie zabiegał o podjęcie pilnych działań w celu poprawy sytuacji rolników i zgłosił szereg konkretnych postulatów dotyczących rynku mleka, wieprzowiny oraz owoców i warzyw.

Na wniosek Polski przeprowadzona została dyskusja o sytuacji rynkowej na posiedzeniu **Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa w dniu 14 marca 2016 r.**

W ramach debaty Polska podkreśliła, iż konkretne decyzje w zakresie stabilizacji rynków rolnych potrzebne są dzisiaj i nie powinny być przekładane na bliżej nieokreślony termin.

W nawiązaniu do dokumentu przedłożonego do dyskusji przez prezydencję holenderską, Polska zgłosiła następujące działania/propozycje:

- Po pierwsze - ponowne wprowadzenie tymczasowego ukierunkowanego wsparcia bezpośredniego dla producentów mleka i wieprzowiny. Jeśli środki z budżetu ogólnego nie mogą zostać wykorzystane, to należy rozważyć uruchomienie rezerwy kryzysowej.
- Po drugie - podniesienie cen interwencyjnych dla masła i mleka w proszku.
- Po trzecie – uruchomienie subsydiów eksportowych do wieprzowiny. Polska zwróciła się z prośbą o rozważenie powrotu do debaty o uruchomieniu tego mechanizmu, ponieważ to może rozwiązać problemy na rynku wieprzowiny.
- Po czwarte - zwiększenie pomocy *de minimis* dla jednego gospodarstwa oraz zwiększenie ogólnych limitów dla państw członkowskich.
- Po piąte – Polska poparła przedłużenie funkcjonowania nadzwyczajnego mechanizmu wsparcia dla rynku owoców i warzyw o jeden rok i podziękowała Komisji za pozytywne rozważenie tego wniosku. Jednocześnie zwróciła się z prośbą o rozważenie objęcia tym poziomem wsparcia także producentów niezrzeszonych w organizacjach producentów owoców i warzyw.
- Po szóste – Polska poparła wniosek Estonii w zakresie ASF i postulowała o przyznanie nadzwyczajnych środków wsparcia na podstawie art. 220 ust. 1 lit. a) rozporządzenia PE i Rady nr 1308/2013 ze względu na rozszerzenie strefy objętej restrykcjami weterynaryjnymi z tytułu ASF, pomimo braku uzasadnienia sytuacją epizootyczną.
- Po siódme – dużym ułatwieniem dla rolników byłoby wydłużenie o jeden miesiąc możliwości składania wniosków o płatności bezpośrednie oraz znaczącą pomocą w obliczu kryzysu rynkowego byłoby, wzorem roku poprzedniego, przyspieszenie wypłat zaliczek w ramach płatności bezpośrednich z podniesieniem progu do 75% i terminu do końca sierpnia.
- Po ósme – Polska postulowała, aby jako źródło finansowania działań mających na celu poprawę sytuacji rynkowej, rozważyć środki z budżetu ogólnego, a jeśli nie będzie możliwe to z rezerwy kryzysowej.

- Po dziewiąte – Polska wyraziła sprzeciw wobec zniesienia ceł antydumpingowych na nawozy, gdyż spowoduje to utratę tysięcy miejsc pracy w przemyśle nawozowym w Europie, a w szczególności w Polsce.
- Po dziesiąte - dla Polska jest nie do przyjęcia odroczenie dyskusji na temat trudnej sytuacji na rynkach rolnych do posiedzenia Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa w czerwcu br., zgodnie z propozycją przedstawioną przez Prezydencję.

2. Propozycje Komisji Europejskiej i Rady dotyczące poprawy sytuacji na rynkach rolnych przedstawione państwom członkowskim 14 marca 2016 r.

Komisja Europejska wspólnie z Radą przygotowały propozycje działań na rynkach rolnych, które zostały przedstawione państwom członkowskim **14 marca 2016 r.** podczas posiedzenia Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa.

Propozycje te co do zasady są neutralne budżetowo i legislacyjnie, co oznacza, że nie przewidują dodatkowych środków wsparcia z budżetu UE ani zmiany bazowych aktów prawnych.

Komisja zaproponowała niżej wymienione działania, wobec których Polska zajęła następujące stanowisko:

1. Dobrowolne zarządzanie podażą na podstawie art. 222 rozporządzenia nr 1308/2013 przez organizacje producentów, ich zrzeszenia oraz organizacje międzybranżowe i spółdzielnie
- Polska stoi na stanowisku, że zaproponowany przez KE instrument dobrowolnego zarządzania podażą mleka wdrażany rozporządzeniami delegowanym i wykonawczym, powinien być uzupełniony o wsparcie finansowe z budżetu UE.

2. Ewentualne wprowadzenie nowego mechanizmu dopłat do prywatnego przechowywania wieprzowiny
- Polska popiera propozycję. Instrument powinien być uruchomiony niezwłocznie.

3. Podwojenie limitów ilościowych dla masła i OMP w ramach interwencji publicznej, tj. dla OMP ze 109 tys. ton do 218 tys. ton oraz dla masła z 50 tys. ton do 100 tys. ton.
- Polska popiera propozycję, która zmierza w kierunku rozszerzenia wykorzystania siatki bezpieczeństwa i jednocześnie wnioskuje o wzrost cen interwencyjnych. Polska apeluje o jak najszybsze przygotowanie przez KE projektu rozporządzenia w tym zakresie, gdyż w przypadku OMP wyczerpany już został dotychczasowy limit 109 tys. ton. Przejście na tryb przetargowy, które nastąpiło, może wpływać na dalsze obniżanie cen rynkowych OMP i negatywnie rzutować na ceny skupu mleka płacone producentom.

4. Powołanie Obserwatorium Rynku Mięsa (wołowina i wieprzowina)
- Polska popiera propozycję. Jest ona zgodna z wnioskiem Polski.

5. Spotkanie na wysokim szczeblu w sprawie mleka. Spotkanie przedstawicieli Wysokiego Szczebla z Grupą Zadaniową ds. Rolnych, która przyjrzy się sektorowi mleka, z ewentualnym rozważeniem rekomendacji związanych ze strukturą sektora.
- Polska popiera propozycję.

6. Natychmiastowe zwiększenie budżetu na działania promocyjne w sektorze mleka i wieprzowiny w roku 2016
- Polska popiera propozycję.

7. W zakresie negocjacji handlowych zobowiązanie do uwzględnienia zróżnicowanego traktowania produktów wrażliwych oraz otwierania nowych rynków
- Polska popiera propozycję.

8. Dalsze zaangażowanie Komisji we współpracę z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI) w celu opracowania właściwych instrumentów finansowych
- Polska popiera propozycję.

9. Kredyty eksportowe – rozważanie przez Komisję mechanizmu kredytów eksportowych, które mogłyby stanowić uzupełnienie instrumentów stosowanych na podstawie przepisów krajowych, rozmowy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI)
- Polska popiera propozycję. Konieczne jest poszukiwanie możliwości wspierania eksportu. Jednocześnie należy uruchomić możliwości stosowania refundacji wywozowych, zwłaszcza w sektorze wieprzowiny i mleka.

10. Dalsze działania ukierunkowane na zniesienie barier fitosanitarnych (Rosja).
- Polska popiera podjęcie powyższych działań. Jednocześnie należy zachować jednolite podejście do całego unijnego rynku zwłaszcza w negocjacjach z Federacją Rosyjską.

11. Owoce i warzywa – Komisja rozważa wydłużenie nadzwyczajnych środków przewidzianych dla sektora owoców i warzyw do dnia 30 czerwca 2017 r., wprowadzonych w związku z embargiem rosyjskim.
- Polska popiera propozycję.

12. Ewentualne wprowadzenie rozwiązań poprawiających funkcjonowanie systemu wycofań.
- Polska uważa, że wysokość stawek pomocy udzielanej za wycofanie na cele inne niż bezpłatna dystrybucja należy wyrównać dla organizacji producentów i producentów niezrzeszonych w takich organizacjach. Za celowe uważamy również podwyższenie stawek wsparcia udzielanego w ramach mechanizmu, w szczególności w przypadku wycofań innych niż bezpłatna dystrybucja. Konieczne jest także uwzględnienie wprowadzenia w ramach nowego mechanizmu możliwości refundowania kosztów transportu również w przypadku operacji wycofania z przeznaczeniem na cele inne niż bezpłatna dystrybucja. Ponadto Polska zwraca się z wnioskiem o umożliwienie dokonywania wypłat za operacje wycofania z rynku owoców i warzyw po ich realizacji. Aktualnie obowiązujące przepisy przewidują, że do przeliczenia kwoty pomocy z euro na walutę krajową, stosuje się kurs z dnia 30 czerwca 2016 r. W rezultacie nie ma możliwości wypłaty pomocy w walucie krajowej przed końcem czerwca br.

13. Przegląd pakietu mlecznego jesienią 2016 r.
- Polska popiera propozycję.

14. Tymczasowy wzrost pomocy państwa, która umożliwiłaby państwom członkowskim zapewnienie maksymalnej kwoty 15 000 euro na gospodarstwo na rok bez zastosowania żadnego krajowego pułapu, dla gospodarstw „zamrażających” lub zmniejszających produkcję.
- Polska nie popiera ww. instrumentu w takim kształcie. Powyżej wymienione środki powinny pochodzić z budżetu UE. Jeśli środki z budżetu ogólnego nie mogą zostać wykorzystane, to należy rozważyć uruchomienie rezerwy kryzysowej.

15. Dopłaty do prywatnego przechowywania dla produktów mlecznych

- Polska nie zgłasza uwag. Program powinien być kontynuowany.

16. Elastyczność w zakresie wcześniejszej wypłaty zaliczek w ramach płatności bezpośrednich – *Zdaniem Polski dużym ułatwieniem dla rolników będzie wydłużenie o jeden miesiąc możliwości składania wniosków o płatności bezpośrednie oraz znaczącą pomocą w obliczu kryzysu rynkowego będzie, wzorem roku poprzedniego, przyspieszenie wypłat zaliczek w ramach płatności bezpośrednich z podniesieniem progu do 75% i terminu od końca sierpnia.*

17. Rozwój Obszarów Wiejskich – współpraca Komisji z p.cz. w sprawie dostosowania programów do sytuacji kryzysowych.

– Zdaniem Polski idea postulatu jest słuszna. Odnośnie narzędzi odnoszących się do rozwoju obszarów wiejskich Polska popiera mechanizm polegający na umożliwieniu tymczasowego zwiększenia elastyczności wdrażania programów rozwoju obszarów wiejskich – propozycje nr 5. IV. z dokumentu SG Rady 6284/16 w sprawie sytuacji na rynkach rolnych oraz związanych z nią instrumentów wsparcia: Sposobem dostosowania programów rozwoju obszarów wiejskich do sytuacji kryzysowej, niepewności na rynku, i zmiennych uwarunkowań zewnętrznych, na które nie ma wpływu beneficjent, powinno być bardziej elastyczne podejście we wdrażaniu programów, umożliwiające szybką reakcję na niespodziewane zjawiska.

Polska przypominała, że niezbędne są działania dla poprawy trudnej sytuacji w gospodarstwach z trzodą chlewną i producentów mleka. Powinny być one finansowane z budżetu Unii Europejskiej, w tym w ramach dostępnego marginesu budżetowego lub ewentualnie z rezerwy kryzysowej.

Polska zaznaczyła, że uwzględniając punkt 14 konkluzji Rady Europejskiej oraz punkt 17 dokumentu Non Paper KE po spotkaniu Rady Ministrów 14 marca 2016 r., chciałaby dokonać szybkiej zmiany PROW 2014-2020, by wykorzystać możliwości wsparcia działań inwestycyjnych o charakterze dostosowawczym i prewencyjnym w gospodarstwach z trzodą chlewną, znajdujących się na obszarze z ograniczeniami z tytułu ASF. We współpracy z Komisją - ta zmiana PROW powinna być dokonana szybko i poza limitem zmian rocznych.

Wiele z postulatów zgłoszonych przez Polskę na posiedzenie Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa znalazło swoje odzwierciedlenie w konkluzjach ze spotkania w dniu 14 marca br. przygotowanych przez prezydencję holenderską, w których zachęcano Komisję Europejską do podjęcia stosownych działań.

3. Wprowadzone działania na poziomie UE poprawiające sytuację na rynkach rolnych w okresie styczeń – lipiec 2016 r.

3.1 Nadzwyczajne wsparcie w sektorze mleka i wieprzowiny

W ramach działań wspierających producentów mleka i producentów wieprzowiny w lutym 2016 r. wprowadzone zostały przepisy krajowe umożliwiające wypłatę tymczasowej nadzwyczajnej pomocy dla rolników w sektorach hodowlanych przewidzianej w rozporządzeniu delegowanym Komisji (UE) nr 2015/1853 z dnia 15 października 2015 r. *ustanawiające tymczasową nadzwyczajną pomoc dla rolników w sektorach hodowlanych*

(Dz. Urz. UE L 271 z 16.10.2015 r., str. 25) w kwocie 28,9 mln euro. Poza środkami pochodzącymi z budżetu UE, na realizację wsparcia przeznaczono z budżetu krajowego kwotę w wysokości równej środkom unijnym, dzięki czemu łączna pula dostępnych środków finansowych na wsparcie producentów mleka i producentów świń wyniosła 245,74 mln zł.

Wnioski o wsparcie finansowe producenci mogli składać do Agencji Rynku Rolnego w okresie od dnia od 18 lutego do dnia 18 marca 2016 r.

Wsparcie mógł uzyskać producent świń, który:

- 1) wg danych zawartych w rejestrze zwierząt gospodarskich oznakowanych i siedzib stad tych zwierząt:
  - a) w dniu 30 września 2015 r. posiadał nie więcej niż 2000 świń,
  - b) w okresie od dnia 1 października 2015 r. do dnia 7 stycznia 2016 r. co najmniej 5 świń sprzedanych przez tego producenta zostało poddanych ubojowi w rzeźni;
- 2) w okresie od dnia 1 października do dnia 31 grudnia 2015 r. sprzedał, z przeznaczeniem do uboju, co najmniej 5 i nie więcej niż 2000 świń objętych kodem CN 0103 92 19 (świnie o masie 50 kg i więcej) lub loch objętych kodem CN 0103 92 11 (lochy mające prosięta co najmniej raz, o masie nie mniejszej niż 160 kg).

W przypadku sektora mleka wsparcie przysługiwało producentowi mleka, jeżeli w roku kwotowym 2014/2015 wprowadził do obrotu mleko w ilości nie mniejszej niż 15 000 kg i w dniu złożenia wniosku o udzielenie wsparcia posiadał co najmniej 3 krowy typu użytkowego: mleczny lub kombinowany, w wieku przekraczającym 24 miesiące, zgłoszone do rejestru zwierząt gospodarskich oznakowanych i siedzib stad tych zwierząt. Wsparcie udzielano do liczby kilogramów mleka wprowadzonego przez producenta mleka do obrotu w roku kwotowym 2014/2015, jednak nie większej niż 300 000 kg.

Wysokość wsparcia przysługującego do jednej sztuki świni wyprodukowanej w cyklu otwartym wyniosła 20,10879 zł, natomiast wysokość wsparcia przysługującego do świń utrzymywanych w cyklu zamkniętym wyniosła 40,21758 zł na sztukę. Liczba świń zakwalifikowanych do wsparcia wyniosła łącznie około 4 mln sztuk. Wsparciem objęto 63,1 tys. producentów świń.

W przypadku sektora mleka wysokość wsparcia przysługującego do 1 kg mleka wyniosła ok. 1,5 grosza. Wsparciem objętych zostało 91,5 tys. producentów mleka.

3.2 Rynek mleka i przetworów mlecznych

1) Dopłaty do prywatnego przechowywania masła i odtłuszczonego mleka w proszku

Dopłaty do prywatnego przechowywania masła i OMP są realizowane nieprzerwanie od września 2014 r. Ostatnie przedłużenie tego mechanizmu miało miejsce w lutym 2016 r. (rozporządzenie wykonawcze Komisji nr 2016/224).

Masło

Od początku 2016 r. do 26 czerwca 2016 r. zgłoszono wnioski z dziesięciu państw członkowskich na łączną ilość 104 634 ton masła (najwięcej w Holandii, Niemczech i

Francji) na łączną ilość 85 649 ton masła, z czego w **Polsce na 3 986 ton (3,8% ilości wnioskowanej w UE).**

OMP

W ramach prywatnego przechowywania OMP możliwe jest uzyskanie dopłaty do różnych okresów magazynowania: pierwszy z programów umożliwia przechowywanie OMP przez maksymalny okres 210 dni, a drugi dotyczy okresu 365 dni w 6 p.cz. Do 26 czerwca 2016 r. zgłoszono wnioski z siedmiu państw członkowskich (najwięcej z Holandii, Belgii, Niemiec i Francji) na łączną ilość 28 979 ton OMP, **z czego w Polsce na 268 ton (0,3% ilości wnioskowanej w UE).**

2) Interwencja publiczna – masło i OMP

W przypadku OMP średnia unijna cena zbytu tego produktu wg notowań z dnia 26.06.2016 r. wyniosła 169 euro/100kg, tj. była niemal równa cenie interwencyjnej(169,80 EUR/100kg).

Zgodnie z unijnymi przepisami limity roczne skupu masła i OMP po stałych cenach wynoszą dla UE-28 odpowiednio 50 tys. ton oraz 109 tys. ton.

Powyższy limit dla odtuszczonego mleka w proszku został bardzo szybko wyczerpany i w ramach reagowania kryzysowego był już dwukrotnie w 2016 r. podwyższany. Po raz pierwszy z poziomu 109 tys. ton do 218 tys. ton w kwietniu 2016 r. (rozporządzenie Rady nr 2016/591), a następnie do poziomu 350 tys. ton w czerwcu 2016 r. (rozporządzenie Rady nr 2016/1042).

Limit dla masła został podniesiony jednorazowo z poziomu 50 tys. ton do 100 tys. ton (rozporządzenie Rady nr 2016/591). Jak dotychczas, od 2014 r. unijne podmioty nie wyraziły zainteresowania skupem interwencyjnym masła. Średnia cena rynkowa masła w UE wyniosła na dzień 26.06.2016 r. 289 euro/100 kg, przewyższając poziom ceny interwencyjnej (221,75 EUR/100 kg) o 30%.

Łącznie do dnia 26 czerwca 2016 r. skupiono **296 525 ton OMP** (218 tys. ton po stałej cenie interwencyjnej i 78 525 ton w drodze przetargów, przy czym cena zakupu była ustalona na poziomie ceny interwencyjnej). Polska w ramach mechanizmu zaoferowała 34 543 tony OMP, tj. **11,6 % ilości wnioskowanej w UE.**

3) Dobrowolne zarządzanie podażą

Na mocy rozporządzeń Komisji nr 2016/558 i 2016/559 przyjęte zostały przepisy zezwalające uznanym organizacjom producentów, ich zrzeszeniom, uznanym organizacjom międzybranżowym, jak również spółdzielniom mleczarskim, na dobrowolne zawieranie porozumień i wydawanie decyzji w zakresie planowania produkcji mleka na okres od kwietnia do października 2016 r., kiedy to w sektorze przypada sezonowy wzrost produkcji. Przepisy te w ocenie Komisji Europejskiej mają przyczynić się do osiągnięcia większej równowagi na rynku.

W ramach pakietu Komisja Europejska zaproponowała również tymczasowy wzrost pomocy państwa, która umożliwiłaby państwom członkowskim zapewnienie maksymalnej kwoty 15 000 euro na rolnika na rok bez zastosowania żadnego krajowego pułapu, dla gospodarstw „zamrażających” lub zmniejszających produkcję. Polska nie poparła tego instrumentu w zaproponowanym przez Komisję kształcie, warunkując finansowanie tego instrumentu z budżetu UE.

3.3 Rynek wieprzowiny

W dniu 15 grudnia 2015 r. zostało opublikowane rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2015/2334 z dnia 14 grudnia 2015 r. wprowadzające prywatne przechowywanie wieprzowiny oraz ustalające z góry stawkę dopłat (Dz. Urz. UE L 329, str. 10). Zgodnie z tym rozporządzeniem, mechanizm został uruchomiony z dniem 4 stycznia 2016 r.

Wg danych Komisji Europejskiej w UE złożono wnioski na 90,0 tys. ton wieprzowiny, w tym **w Polsce na 5,9 tys. ton (6,6% ilości ogółem w UE)**. Najwięcej wieprzowiny objęto wnioskami w Niemczech (26,1 tys. ton, 29% ilości ogółem), w Hiszpanii (19,3 tys. ton, 21% ilości ogółem) i w Danii (11,7 tys. ton, 13% ilości ogółem).

Przyjmowanie wniosków w ramach mechanizmu trwało od 4 stycznia do 20 stycznia 2016 r.

3.4 Rynek owoców i warzyw

IV mechanizm nadzwyczajnego wsparcia

W dniu 8 sierpnia 2015 r. zostało opublikowane rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 2015/1369 z dnia 7 sierpnia 2015 r. zmieniające rozporządzenie delegowane (UE) nr 1031/2014 ustanawiające dalsze tymczasowe nadzwyczajne wsparcie producentów niektórych owoców i warzyw (Dz. Urz. UE L 211 z 8.8.2015 r., str. 17), które ustanowiło kolejną, czwartą transzę wsparcia w związku z wydłużeniem przez władze Federacji Rosyjskiej zakazu przywozu owoców i warzyw z państw UE do dnia 5 sierpnia 2016 r. Lista produktów, w odniesieniu do których można przeprowadzać działania kryzysowe została rozszerzona o brzoskwinie i nektaryny, a termin przeprowadzania działań został wydłużony do końca czerwca 2016 r.

Polsce przydzielono 296 200 ton jabłek i gruszek (co stanowiło blisko 65% ilości tych gatunków przewidzianych w regulacji), 31 500 ton pomidorów, marchwi, słodkiej papryki, ogórków i korniszonów (30,4% ich łącznego przydziału), 1 900 ton brzoskwiń i nektaryn oraz 1 750 ton śliwek, winogron i kiwi.

Z informacji otrzymanych z ARR wynika, że złożonych zostało 5 173 powiadomień, w tym 5 170 dotyczyło przeznaczenia wycofywanych z rynku produktów na bezpłatną dystrybucję, a 3 na inne cele. Powiadomienia złożone przez producentów niezrzeszonych stanowiły 94% wszystkich złożonych powiadomień.

Do dnia 22 czerwca 2016 r. wycofano ponad 95% przyznanych Polsce produktów tj. około 313 tys. ton. Realizacja wydawania decyzji i wypłata środków wsparcia przewidywana jest na miesiące lipiec, sierpień i wrzesień 2016 r.

Przewidywana łączna kwota wsparcia udzielonego w ramach IV mechanizmu wyniesie ok. 137,3 mln euro.

V mechanizm – planowany

W dniu 11 czerwca 2016 r. zostało opublikowane rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 2016/921 z dnia 10 czerwca 2016 r. ustanawiające dalsze tymczasowe nadzwyczajne środki wsparcia producentów niektórych owoców i warzyw (Dz. Urz. UE L 154 z 11.6.2016 r., str. 3), które ustanowiło kolejną, piątą transzę wsparcia w związku z wydłużeniem przez Rosję zakazu wwozu owoców i warzyw z państw UE do dnia 5 sierpnia 2016 r.

Polsce przydzielono następujące maksymalne ilości produktów, w odniesieniu do których można przeprowadzać działania kryzysowe:

- 88 900 ton dla jabłek i gruszek,

- 9 400 ton dla pomidorów, marchwi, słodkiej papryki, ogórków i korniszonów,
- 600 ton dla brzoskwiń i nektaryn oraz
- 500 ton dla śliwek, winogron i kiwi.

Ponadto każde państwo członkowskie ma do dyspozycji dodatkową ilość 3000 ton, która może zostać również przeznaczona na przeprowadzenie operacji wycofania z rynku, zielonych zbiorów i niezbięcia w odniesieniu do produktów objętych wdrażanym mechanizmem wsparcia. Przewidziany ww. rozporządzeniem termin przeprowadzania działań to 30 czerwca 2017 r.

Obecnie w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi trwają intensywne prace legislacyjne nad projektem rozporządzenia Rady Ministrów wdrażającym uregulowania rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 2016/921 do krajowego porządku prawnego.

3.5 Przedłużenie terminu składania wniosków o przyznanie płatności w roku 2016 r.

Na wniosek Polski przedłużony został termin składania wniosków o przyznanie płatności w roku 2016. W dniu 14 maja 2016 r. opublikowane zostało rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 2016/761 umożliwiające wydłużenie terminu składania wniosków o przyznanie płatności w roku 2016 o jeden miesiąc, tj. do dnia 15 czerwca 2016 r.

4. Informacja na temat wyników posiedzenia Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa w dniu 18 lipca 2016 r. w zakresie sytuacji na rynkach rolnych

Na posiedzeniu Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa w dniu 18 lipca 2016 r. Komisja Europejska zaprezentowała „pakiet lipcowy” w kwocie 500 mln euro, który obejmuje:

1. Mechanizm ograniczania produkcji mleka

W ramach kwoty 500 mln euro Komisja Europejska wydzieliła 150 mln euro wsparcia dla finansowania dobrowolnego zmniejszenia dostaw mleka na obszarze UE. Mechanizm będzie funkcjonować na poziomie UE, dzięki czemu dostęp rolników w UE do programu będzie odbywać się na tych samych warunkach.

Mechanizm ten ma na celu zachęcenie do znacznego zmniejszenia produkcji przed końcem bieżącego roku. Komisja poinformowała, że wszystkie szczegóły dotyczące tego mechanizmu zostaną przedstawione na spotkaniu ekspertów z państw członkowskich w najbliższych dniach i wyraziła nadzieję, że do połowy września 2016r. wdrożone zostaną niezbędne przepisy.

2. Warunkowa pomoc dostosowawcza

Komisja Europejska podzieliła 350 mln euro w ramach środków pomocowych na koperty krajowe dla państw członkowskich. **Dla Polski zapisano kwotę 22 670 129 euro.**

Państwa Członkowskie będą mogły uzupełnić powyższą kwotę pomocy o 100%, tym samym potencjalnie podwajając poziom wsparcia finansowego zapewnianego rolnikom z 350 mln EUR do 700 mln EUR.

Pomoc uzupełniająca musi być warunkowa i wypłacana wyłącznie w zamian za określone zobowiązania. Celem tych zobowiązań powinno być, z samej ich natury, zamrożenie lub zmniejszenie produkcji. Dodatkowo, szczególną uwagę należy zwrócić na pomoc dla małych gospodarstw, które często są w poważnym stopniu narażone na kryzys.

3. Dobrowolne wsparcie związane z produkcją

Państwa Członkowskie otrzymały możliwość zmiany ustaleń w ramach dobrowolnego wsparcia związanego z produkcją dla sektora mleczarskiego, w celu zapewnienia oddzielenia płatności od produkcji w roku 2017.

4. Wydłużenie okresu interwencji publicznej dla odtłuszczonego mleka w proszku poza 30 września 2016r.

Interwencja publiczna dla odtłuszczonego mleka w proszku zostanie wydłużona do końca lutego 2017 r., kiedy to zostanie wznowiony standardowy okres interwencji. Do końca grudnia 2016 r., górny pułap dla wykupu odtłuszczonego mleka w proszku (OMP) po stałej cenie zostaje utrzymany na poziomie 350 000 t. Nie będzie dalszego podwyższenie pułapu, do którego OMP jest skupowane po stałej cenie.

W przypadku osiągnięcia pułapu 350 000 ton, do końca grudnia zastosowanie będzie miał system przetargowy. Od stycznia ponownie uruchomiony zostanie oryginalny pułap 109 000 ton, na którym wypłacane są stałe ceny.

5. Wydłużenie systemu dopłat do prywatnego przechowywania dla odtłuszczonego mleka w proszku

System dopłat do prywatnego przechowywania dla odtłuszczonego mleka w proszku zostanie wydłużony do końca lutego 2017 r

Wydłużony zostanie zarówno mechanizm standardowy (przechowywanie od 90 do 210 dni), jak i rozszerzony (przechowywanie 365 dni).

Obecna sytuacja rynkowa dla masła i sera, w opinii Komisji, nie uzasadnia wydłużenia dopłat do prywatnego przechowywania dla tych produktów.

6. Zaliczki

Zaliczki w wysokości 70% z tytułu płatności bezpośrednich oraz 85% z tytułu płatności obszarowych w ramach rozwoju obszarów wiejskich będą wypłacane od dnia 16 października 2016 r., po zakończeniu kontroli administracyjnych.

7. Owoce i warzywa

Program wsparcia dla wycofania z rynku dokonanego przez organizacje producentów w sektorze owoców i warzyw zostanie zaktualizowany.

Podczas debaty nad pakietem, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi Krzysztof Jurgiel odnosząc się do trudnej sytuacji rynkowej zaznaczył, że działania pomocowe przedstawione przez Komisję muszą być proste w realizacji i szybkie do zastosowania, aby pomoc do rolników trafiła jeszcze we wrześniu.

Minister zauważył, że w zaproponowanym przez Komisję Europejską pakiecie nie podano wielu istotnych szczegółów w tym np. dotyczących podniesienia stawek za wycofanie z rynku owoców i warzyw. Ustalone dla Polski ilości owoców i warzyw, które mogą być objęte wycofaniem z rynku są na zbyt niskim poziomie, a to pogłębi destabilizację na rynku owoców, zwłaszcza jabłek. Polsce zmniejszono limity w ramach programu wycofania z 286 tys. ton na 89 tys. ton (o 70%), pomimo, że program został wdrożony zgodnie z procedurami. Polska produkuje ok. 3,3 mln ton jabłek rocznie.

Minister zaznaczył również, że w ramach przeglądu Wieloletnich Ram Finansowych, w tym w ramach oceny Wspólnej Polityki Rolnej – Polska oczekuje równych warunków konkurencji dla polskich rolników.

Podsumowując dyskusję, Komisja Europejska poinformowała, że akty wykonawcze i delegowane niezbędne do wdrożenia pakietu będą poddane dogłębnej analizie na poziomie ekspertów. Komisja Europejska planuje rozpoczęcie prac na poziomie eksperckim już w najbliższych dniach, tak aby można je było przyjąć w połowie września br.

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Informacja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na temat *Programu rozwoju głównych rynków rolnych w Polsce* *na lata 2016-2020*

Warszawa, lipiec 2016 r.

I. Przesłanki stworzenia *Programu rozwoju głównych rynków rolnych w Polsce* oraz jego ogólne założenia

W Polsce istnieje duży potencjał rozwoju rolnictwa. Aktualna sytuacja w poszczególnych sektorach rolnych jest różna jeśli chodzi o dynamikę zmian poziomu produkcji, tendencje w handlu zagranicznym, stopień zorganizowania producentów i ogólną kondycję sektora. Niezależnie od tego, w każdym z sektorów istnieją wyzwania i szanse rozwoju.

Celem opracowania programu jest wypracowanie, klarownej dla uczestników rynku, koncepcji długofalowego działania mającej zapewnić realizację zidentyfikowanych celów umożliwiających rozwój krajowego sektora rolno-żywnościowego. Program koncentruje się na dziewięciu głównych rynkach rolnych, tj. rynkach: zbóż, rzepaku, wieprzowiny, wołowiny, drobiu, mleka i przetworów mlecznych, cukru, owoców i warzyw oraz tytoniu.

W rozdziale I program zawiera analizę poszczególnych sektorów, w tym dane na temat ich struktury, produkcji, handlu zagranicznego, rysując tym samym obraz uwarunkowań rozwoju poszczególnych rynków. Rozdział II omawia najważniejsze dostępne instrumenty unijnego i krajowego wsparcia rynków rolnych. Rozdział III wskazuje cele i wyzwania w poszczególnych sektorach oraz propozycje działań, które należy podjąć, aby zrealizować wyznaczone cele.

Analizując możliwości wspierania rozwoju rynków rolnych oraz poprawy ich funkcjonowania należy mieć na uwadze, iż obecna perspektywa finansowa w ramach Wspólnej Polityki Rolnej już trwa, system dopłat bezpośrednich oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 jest przyjęty, a możliwości zmian w tych obszarach są ograniczone.

Opracowanie ma także na celu usystematyzowanie oraz zebranie informacji o obecnie podejmowanych inicjatywach oraz kierunkach działań umożliwiających rozwój rynków rolnych w Polsce.

II. Streszczenie *Programu rozwoju głównych rynków rolnych w Polsce*

Rozdział I

W rozdziale I dokonano analizy rynków rolnych, ze szczególnym uwzględnieniem poziomu i charakterystyki produkcji oraz struktury gospodarstw i sektora przetwórstwa na tle głównych producentów w UE.

Z analizy wynika, że rolnictwo polskie charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem. Średnia powierzchnia użytków rolnych (UR) przypadająca na 1 gospodarstwo zwiększa się jednak stopniowo i w 2014 r. wyniosła 10,3 ha użytków rolnych (w 2002 r. – 5,8 ha). Mimo pewnego przyspieszenia koncentracji nieco ponad połowa gospodarstw w Polsce (51%) użytkuje nie więcej niż 5 ha UR. W gospodarstwach tych znajduje się 12,7% UR. Prawie 75% gospodarstw użytkuje mniej niż 10 ha UR, a ich łączny udział w użytkach rolnych wynosi 27,7%. Gospodarstwa te z reguły prowadzą produkcję metodami tradycyjnymi, przy niskim nawożeniu mineralnym i zużyciu chemicznych środków ochrony roślin, a także pasz przemysłowych w żywieniu zwierząt gospodarskich.

Przy znacznym rozdrobnieniu gospodarstw oraz gorszej, w porównaniu z innymi krajami członkowskimi, jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, Polska jest znaczącym w świecie i w Europie producentem produktów rolno-spożywczych, dysponując znacznymi zasobami siły roboczej.

W dalszej części rozdziału zawarto analizy dotyczące poszczególnych rynków, będących przedmiotem programu.

Rynek zbóż

Zboża są podstawową grupą roślin uprawnych, a ich uprawa podstawową działalnością rolniczą w Polsce. W latach 2000-2015 zbiory zbóż ogółem wynosiły średnio 27 mln t, przy średniej wydajności 3,4 t/ha i areale uprawy 8,0 mln ha. Różnice plonów występują w dużych i małych gospodarstwach oraz w ujęciu regionalnym. Pomimo dużego potencjału produkcyjnego krajowy rynek jest stosunkowo płytki, gdyż do obrotu trafia 40% zbiorów, wobec 75% w Europie Zachodniej. Po akcesji do UE w Polsce można wyróżnić na dwa regiony. Polska południowo-wschodnia jest regionem importerskim, gdyż rolnictwo jest rozdrobnione, a odległość od Ukrainy, Słowacji i Węgier niewielka. Polska północno-zachodnia jest regionem eksporterskim, gdyż struktura gospodarstw nie jest rozdrobniona, zaś stosunkowo łatwy jest dostęp do infrastruktury eksportowej (porty).

W okresie 2002-2010 liczba producentów zbóż zmalała o ponad 22% do 1,3 mln, a areal o 8% do 7,6 mln ha. W największym stopniu zmniejszyła się liczba i areal w gospodarstwach najmniejszych (poniżej 2 ha). Wzrost liczby gospodarstw nastąpił w grupie największych producentów (powyżej 50 ha), ale gospodarstwa powyżej 100 ha zmniejszyły areal uprawy. Producenci dysponującymi 50-100 ha, jako jedyna grupa zwiększyli powierzchnię uprawy.

Najlepszą sytuację finansową i możliwości konkurowania na rynku mają producenci, którzy prowadzą mieszany profil produkcji. Produkcja w małych gospodarstwach jest bardziej podatna na krótkoterminowe zmiany koniunktury, a także na wpływ czynników losowych, niż w dużych gospodarstwach. Duże gospodarstwa natomiast koncentrują swą działalność na produkcji zbóż oraz wiążą z nią długoterminową strategię działania. Wysoki poziom technologii redukuje działanie czynników losowych, a produkcja zbóż w tej grupie charakteryzuje się mniejszą zmiennością.

Łańcuch marketingowy w sektorze zbożowym obejmuje wiele ogniw, co zwiększa koszty jego funkcjonowania. Na początku łańcucha marketingowego występuje bardzo duża liczba producentów i nieporównywalnie mała liczba odbiorców ich produktów.

Rynek rzepaku

Rzepak jest jedyną rośliną oleistą uprawianą w Polsce na dużą skalę, a produkcja jest silnie zregionalizowana. Najwięcej rzepaku uprawia się w województwach zachodnich i północnych, gdzie nie tylko warunki klimatyczne, ale i struktura agrarna są sprzyjające uprawie. Produkcja rzepaku do 2003 r. ulegała dużym wahaniom, a od 2004 r. występuje silny trend wzrostowy. Zbiory zwiększyły się z poniżej 1 mln ton średnio w latach 2001-2003 do 2,9 mln ton średnio w latach 2013-2015, w wyniku ponad dwukrotnego wzrostu arealu uprawy (do 0,9 mln ha), ale także ok. 40% wzrostu plonów do ponad 3 t/ha. Po akcesji do UE produkcja rzepaku stała się najszybciej rozwijającym się działem produkcji roślinnej. Udział rzepaku w powierzchni zasiewów wzrósł ponad dwukrotnie do ok. 9% w latach 2013-2015. Wzrostowi produkcji towarzyszył dynamiczny rozwój przetwórstwa w przemyśle tłuszczowym. Przemysł tłuszczowy charakteryzuje się silną koncentracją produkcji i dużym udziałem kapitału zagranicznego. Przewiduje się, że w najbliższych latach (do 2020 r.) krajowa produkcja i przetwórstwo rzepaku mają duże szanse dalszego rozwoju. Główny kreatorem popytu na rzepak (olej rzepakowy) pozostanie sektor biopaliw.

Rynek wieprzowiny

W ciągu ostatnich kilkunastu lat Polska przekształciła się z eksportera netto wieprzowiny w importera. W 2014 r. ujemne saldo handlu zagranicznego żywcem, mięsem i przetworami wieprzowymi wyniosło 112 tys. ton, wobec 82 tys. ton (średnio na rok) w latach 2010-2013 i dodatniego salda w 2005 r. w wysokości 92 tys. ton. Rósł import, w tym żywych zwierząt,

głównie prosiąt i warchlaków, ale także eksport. Duży import prosiąt wskazuje na konieczność poprawy organizacji produkcji, zwłaszcza zwierząt do dalszego chowu.

W 2014 r. chowem trzody zajmowało się 220 tys. gospodarstw rolnych. Liczba tych gospodarstw była o 45% mniejsza niż w 2010 r. i o 71% mniejsza niż w 2002 r. Średnia wielkość pogłowia przypadająca na 1 producenta wyniosła 53 sztuk w 2014 r. i była wielokrotnie mniejsza niż w innych krajach UE, liczących się w produkcji trzody chlewnej.

W Polsce redukcja liczby gospodarstw posiadających trzodę dotyczyła wszystkich grup gospodarstw. Stopa spadku liczby gospodarstw posiadających trzodę malała jednak wraz ze skalą produkcji.

Rynek wołowiny

Cechą charakterystyczną chowu bydła w Polsce jest dwukierunkowe użytkowanie zwierząt. Szacuje się, że około 95% stada krów stanowią krowy mleczne, a pozostałe 5% to krowy mięsne, przy czym jedynie 1% to krowy ras mięsnych. Z kolei około 15% krów mlecznych jest krytych nasieniem buhajów ras mięsnych. Krowy utrzymywane do produkcji mleka po kilku latach są przeznaczane na ubój, tworząc wysoki udział w krajowej podaży wołowiny.

W Polsce obserwuje się powolne procesy koncentracji chowu bydła. Zmniejsza się liczba gospodarstw rolnych zajmujących się chowem bydła, w 2002 r. było ich 935,2 tys., a w 2015 r. 350,9 tys.

W latach 2004-2014 Polska była eksporterem netto większości grup towarowych produktów wołowych. Dominującym asortymentem w eksporcie było mięso schłodzone. Tendencji wzrostowej wywozu i przywozu produktów wołowych towarzyszyła tendencja spadkowa w spożyciu wołowiny, dosyć wolne procesy koncentracji chowu żywca wołowego oraz zmienna opłacalność produkcji żywca wołowego.

Rynek mięsa drobiowego

Produkcja mięsa drobiowego wykazuje najsilniejszą dynamikę wzrostu produkcji i decyduje o tempie wzrostu całej produkcji mięsa. Dynamika przyrostu produkcji mięsa drobiowego jest szybsza niż możliwości ulokowania tej nadwyżki zarówno na rynku krajowym, jak i poza granicami. W okresie 2005-2015 produkcja mięsa drobiu podwoiła się do ok. 2,5 mln t. Tym samym Polska wysunęła się na pierwsze miejsce wśród unijnych producentów mięsa drobiowego. Eksport wzrósł prawie pięciokrotnie i stanowi ok. 34% produkcji, wobec 14% w 2005 r. Mięso drobiowe stało się więc polską specjalnością eksportową, a eksport jest głównym czynnikiem sprawczym rozwoju produkcji i całej branży.

Rynek mleka i przetworów mlecznych

Rynek mleka jest jednym z podstawowych i najbardziej wrażliwych rynków rolno-żywnościowych, mających wpływ nie tylko na sytuację polskiego rolnictwa, ale także na możliwości zaspokojenia popytu na żywność oraz ocenę funkcjonowania całego rynku żywnościowego. Polska z produkcją ok. 13 mld kg mleka należy do największych producentów w UE (4 miejsce) i swoją pozycję stopniowo umacnia dzięki rozwojowi eksportu i utrzymaniu przewag kosztowo-cenowych. Duże nadwyżki przetworów mlecznych w stosunku do popytu krajowego oraz przewagi kosztowo-cenowe i wysoka jakość produkowanych przetworów sprawiają, że sektor mleczarski dynamicznie rozwija eksport, korzystając w coraz większym zakresie z uzupełniającego importu.

Polskie mleczarstwo od najważniejszych konkurentów nadal dzieli duży dystans technologiczny i organizacyjny. Obrazują to różnice w skali produkcji i przetwórstwa, wydajności pracy czy mleczności krów - mających istotny wpływ na efektywność i koszty

produkcji oraz sprzedaży. Niezbędne jest więc przyspieszenie przemian strukturalnych, mimo dużego postępu i unowocześnienia mleczarstwa, jaki dokonał się dotychczas pod wpływem integracji z UE.

Rynek cukru

Rynek cukru należy obecnie do najbardziej uregulowanych rynków w sektorze rolno-żywnościowym w UE. Podstawę regulacji stanowi limitowanie podaży (kwoty produkcyjne), instrumenty handlu zagranicznego i ceny urzędowe: minimalna cena skupu buraków cukrowych oraz cena referencyjna cukru. Zgodnie z przepisami Unii Europejskiej kwotowanie produkcji w sektorze cukru będzie obowiązywało do 30 września 2017 r.

Polski sektor cukrowniczy przeszedł proces głębokich zmian strukturalnych i modernizacyjnych. Potencjał produkcyjny sektora wynosi ponad 2 mln t i jest wynikiem modernizacji zakładów i gospodarstw rolnych oraz poprawy efektywności produkcji (np. produktywności kapitału, wydajności pracy). Polska należy do największych producentów buraków cukrowych i cukru w UE, zajmując 3 miejsce zarówno pod względem areалу uprawy buraków (ok. 190 tys. ha), jak i produkcji cukru (1,8 mln t).

W wyniku długotrwałej restrukturyzacji, w tym w szczególności w okresie reformy rynku cukru w UE w latach 2006-2010, wiele cukrowni i obszarów plantacyjnych wyłączono z produkcji. Przemysł cukrowniczy jest silnie skoncentrowany, w strukturach czterech koncernów funkcjonuje 18 cukrowni. Bazę surowcową stanowi ok. 34 tys. plantatorów, którzy buraki cukrowe dostarczają bezpośrednio do cukrowni. Relacje między przemysłem cukrowniczym, a plantatorami regulują umowy kontraktacyjne oraz regionalne porozumienia branżowe. Poziom cen uzyskiwanych przez plantatorów jest gwarantowany minimalną ceną skupu buraków cukrowych, która jest także instrumentem wzmacniającym pozycję rolników w łańcuchu marketingowym.

Rynek owoców i warzyw

W Polsce tendencję wzrostową wykazują zbiory owoców (głównie jabłek, malin i borówek). Nie zwiększa się powierzchnia i zbiory warzyw, gdyż spadkowej tendencji produkcji warzyw gruntowych (kapusty, buraków i cebuli) towarzyszy wzrost zbiorów warzyw uprawianych pod osłonami (np. pomidorów). Dynamicznie zwiększa się produkcja przetworów owocowych i warzywnych (zwłaszcza zagęszczonych soków owocowych, mrożonych warzyw i przetworów pomidorowych) oraz eksport produktów ogrodniczych i ich przetworów. Tendencji wzrostowej nie wykazuje łączne spożycie owoców, warzyw i ich przetworów. Zmniejsza się spożycie warzyw i owoców strefy umiarkowanej (np. jabłek, kapusty, ogórków, buraków, marchwi i cebuli). Rośnie konsumpcja owoców południowych oraz przetworów owocowych i warzywnych.

Struktura obszarowa gospodarstw ogrodniczych jest rozdrobniona, ale obserwuje się wzrost koncentracji produkcji w sadownictwie i warzywnictwie. W 2010 r. sady duże o powierzchni powyżej 5 ha zajmowały 55,7% powierzchni sadów, ale stanowiły one zaledwie 6% liczby gospodarstw sadowniczych. Udział gospodarstw warzywniczych o powierzchni powyżej 5 ha w liczbie gospodarstw warzywniczych wyniósł 5%, a ich udział w powierzchni upraw wynosił 49%. Udział grup i organizacji producentów w podaży rynkowej owoców i warzyw nie przekracza 20%. Wskaźnik ten jest największy w podaży jabłek deserowych (ok. 30%) oraz pieczarek.

Rozdrobnienie podaży owoców i warzyw utrudnia pozyskiwanie surowca do przetwórstwa w systemie umów kontraktacyjnych. W dostawach owoców do zakładów przetwórczych, przełamanie bariery skali podaży następuje poprzez zaangażowanie w skup firm

pośredniczących (co najmniej kilkadziesiąt podmiotów). Udział pośredników w skupie owoców do przetwórstwa jest szacowany na ponad 80%. Większa stabilność cen i mniejsze wahania koniunktury na rynkach zbytu decydują o małym udziale pośredników (ok. 20%) w skupie warzyw do przetwórstwa.

Rynek tytoniu

Na rynku tytoniu w Polsce, podobnie jak na rynku światowym, obserwujemy z jednej strony rozdrobnioną bazę surowcową, z drugiej strony mocno skoncentrowany przemysł przetwórczy, w większości z kapitałem zagranicznym, co sprzyja wykorzystywaniu przez przemysł swojej silnej pozycji w łańcuchu marketingowym. Polska jest importerem netto tytoniu nieprzetworzonego, przy czym tendencja ta utrzymuje się od lat i ma charakter rosnący. Sektor tytoniu jest stosunkowo dobrze zorganizowany. Na rynku funkcjonuje 12 grup producentów, zrzeszających ok. 90% ogólnej liczby producentów.

Rozdział II

W rozdziale tym omówiono formy wsparcia rynków rolnych przewidziane w przepisach Unii Europejskiej oraz krajowych.

I. Wspólna organizacja rynków rolnych

Zasady organizacji rynków rolnych, obejmujące również instrumenty wsparcia, są regulowane na poziomie Unii Europejskiej. Aktualnie obowiązuje rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.). Instrumenty wsparcia rynku przewidziane w ww. rozporządzeniu można podzielić na następujące grupy:

- 1) Instrumenty tzw. „siatki bezpieczeństwa”, które mogą być uruchamiane w sytuacjach kryzysowych,
- 2) Instrumenty o charakterze strukturalnym, wpływające na funkcjonowanie łańcucha żywnościowego,
- 3) Instrumenty regulujące poziom wymiany handlowej z państwami trzecimi, w tym: cła, kontyngenty, pozwolenia na przywóz i wywóz, dodatkowe należności celne.

Ponadto, istnieją instrumenty specyficzne dla poszczególnych sektorów, np. na rynku cukru (system kwotowania produkcji) oraz owoców i warzyw (fundusze i programy operacyjne dla uznanych organizacji producentów).

II. System płatności bezpośrednich obowiązujący w latach 2015-2020

Podstawowym celem płatności bezpośrednich jest wspieranie dochodów rolników w taki sposób, aby nie oddziaływać na ich decyzje w zakresie kierunku i wielkości produkcji. Dzięki temu rolnicy dostosowują produkcję do zapotrzebowania rynku i swoich przewag konkurencyjnych, a nie kierują się wysokością płatności. W związku z powyższym płatności bezpośrednie zasadniczo nie są powiązane z obowiązkiem prowadzenia określonej produkcji rolnej.

Niemniej jednak przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 przewidują możliwość realizacji płatności związanej z produkcją w niektórych sektorach

produkcji rolnej poprzez wydzielenie na jej finansowanie części środków unijnych przeznaczonych na płatności bezpośrednie w danym kraju. Wsparcie to jest skierowane jedynie dla tych sektorów lub regionów państwa członkowskiego, w których określone typy rolnicze lub określone sektory rolnictwa mają szczególne znaczenie ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych i znajdują się w trudnej sytuacji. W Polsce realizowane są wszystkie dopuszczone przepisami unijnymi płatności związane do zwierząt, tj. **płatność do bydła, krów, owiec i kóz**.

Ponadto realizowane są następujące płatności związane do powierzchni upraw: **owoców miękkich (truskawek lub malin), roślin wysokobiałkowych, chmielu, buraków cukrowych, ziemniaków skrobiowych, pomidorów, lnu, konopi włóknistych**.

Dodatkowo przejściowym wsparciem krajowym w formie niezwiązanej z produkcją objęty jest **sektor tytoniu**. Jest to jedyny dotychczas wspierany sektor, w odniesieniu do którego przepisy unijne nie dają możliwości stosowania płatności związanych z produkcją.

III. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020

Wśród działań, które mają za zadanie bezpośrednio lub pośrednio przyczynić się do rozwoju rynków rolnych są działania PROW 2014-2020 wspierające:

- 1) rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego:
  - a. *Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój;*
  - b. *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych;*
  - c. *Leader;*
- 2) rozwój gospodarstw rolnych:
  - a. *Modernizacja gospodarstw rolnych;*
  - b. *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN (Obszary Szczęólnego Narażenia);*
  - c. *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000;*
  - d. *Premia dla młodych rolników;*
  - e. *Restrukturyzacja małych gospodarstw;*
  - f. *Tworzenie grup i organizacji producentów;*
- 3) rozwój handlu artykułami rolno-spożywczymi: *Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów.*

Na rozwój rynków rolnych będą miały wpływ także inne działania PROW 2014-2020, w szczególności działania rolno-środowiskowe oraz dotyczące przedsiębiorczości, transferu wiedzy i innowacji.

IV. Kredyty, gwarancje i poręczenia spłat kredytów, ulgi i zwolnienia z podatku rolnego

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. poz.187 z późn.zm.) producenci rolni mogą ubiegać się o:

- 1) kredyt inwestycyjny na realizację inwestycji w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej.
- 2) kredyt preferencyjny na sfinansowanie kosztów wznowienia produkcji oraz kosztów odtworzenia środków trwałych.
- 3) pomoc w formie gwarancji i poręczeń spłaty kredytów na realizację inwestycji, kredytów na realizację sfinansowania kosztów wznowienia produkcji oraz kosztów odtworzenia środków trwałych.
- 4) pomoc finansową polegającą na dofinansowaniu kosztów zbioru, transportu i unieszkodliwiania padłych zwierząt gospodarskich z gatunku bydło, owce, kozy, świnie lub konie ponoszonych przez producenta rolnego prowadzącego gospodarstwo rolne lub dział specjalny produkcji rolnej, będącego mikroprzedsiębiorcą, małym albo średnim przedsiębiorcą zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) Nr 702/2014 z dnia 25 czerwca 2014 r. uznającego niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE L 193).
- 5) ulgi i zwolnienia z podatku rolnego

Przetwórcy produktów rolnych mogą ubiegać się zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. poz. 187 z późn.zm.) o:

- 1) kredyt inwestycyjny na realizację inwestycji w przetwórstwie produktów;
- 2) pomoc w formie gwarancji i poręczeń spłaty kredytów na realizację inwestycji w przetwórstwie produktów rolnych;

Rozdział III

Rozdział ten omawia cele i wyzwania rozwoju oraz działania służące rozwojowi rynków rolnych.

Sektor rolno-spożywczy w Polsce dysponuje znacznymi wykwalifikowanymi zasobami ludzkimi, zasobami ziemi rolnej, infrastruktury technicznej, nowoczesnym przetwórstwem i handlem. Z analizy struktury i funkcjonowania poszczególnych rynków rolnych w Polsce wynika, że głównymi celami realizowanych działań na rynkach rolnych powinny być:

- 1) *Rozwój poszczególnych sektorów w celu lepszego wykorzystania istniejących zasobów i zaspokojenia potrzeb odbiorców i konsumentów;*
- 2) *Zwiększenie konkurencyjności krajowego sektora rolnego na rynku Unii Europejskiej i światowym;*
- 3) *Stabilizacja sytuacji dochodowej krajowego sektora.*

Wyżej wymienione cele zostały w programie rozwinięte poniżej w odniesieniu do każdego rynku, co pozwala uwzględnić specyfikę każdego z nich.

W tej części programu sformułowano również główne wyzwania, które pojawiają się przy podejmowaniu próby realizacji wyznaczonych celów. Część wyzwań jest wspólna i powtarza się dla wszystkich rynków, inne natomiast są specyficzne dla niektórych z nich.

Formułując cele i wyzwania uwzględniono możliwości wykorzystania istniejących w kraju zasobów, ale także znaczenie dopasowania oferty do potrzeb odbiorcy i konsumenta. Rozwój

produkcji w poszczególnych sektorach musi bowiem uwzględniać konieczność znalezienia zbytu na wytworzone produkty.

Przykładowo, w odniesieniu do rynku wieprzowiny sformułowano następujące wyzwania:

1. Poprawa współpracy w ramach łańcucha marketingowego;
2. Dostosowanie skali, struktury i efektywności produkcji do potrzeb i wymogów rynku;
3. Kreowanie właściwego przekazu dotyczącego oferowanych produktów kierowanego do odbiorców i konsumentów;
4. Właściwe wdrażanie instrumentów wspólnej organizacji rynków rolnych;
5. Opracowanie rozwiązań dla małych i średnich gospodarstw;
6. Wykorzystywanie możliwości stabilizowania dochodów.

W podobnym układzie opracowano cele i wyzwania dla wszystkich rynków będących przedmiotem analizy.

Ostatnia część rozdziału III zawiera działania, które należy podjąć, aby zrealizować wyznaczone cele i odpowiedzieć na zidentyfikowane wyzwania. W części tej wyodrębniono działania wspólne dla wszystkich rynków rolnych, a następnie wskazano rozwiązania specyficzne dla poszczególnych rynków.

Wśród niezbędnych do podjęcia działań wspólnych dla wszystkich rynków rolnych objętych niniejszym programem można wskazać te, które dotyczą poprawy współpracy w ramach łańcucha marketingowego, optymalizacji struktury sektora rolnego, szeroko rozumianej promocji oraz doradztwa rolniczego.

Wśród działań dotyczących wszystkich rynków rolnych wskazano następujące, w podziale na cele zidentyfikowane w pierwszej części rozdziału:

A. Poprawa współpracy w ramach łańcucha marketingowego:

Dobrze funkcjonujący sektor rolny wymaga współpracy między wszystkimi jego uczestnikami. Łańcuch marketingowy w poszczególnych sektorach ma swoją specyfikę, jednak w zasadzie w każdym z nich poprawa współpracy w łańcuchu marketingowym jest identyfikowana jako jedno z głównych wyzwań. W tym celu konieczne jest zrealizowanie szeregu działań, które wzajemnie się uzupełniają. Działania te dotyczą z jednej strony współpracy poziomej, szczególnie na poziomie producentów rolnych, wśród których obserwowane jest stosunkowo duże rozdrobnienie, a z drugiej strony współpracy pionowej, nakierowanych na zwiększenie konkurencyjności poszczególnych branż. W tym celu konieczne jest tworzenie grup i organizacji producentów oraz ich zrzeszeń, eliminowanie nieuczciwych praktyk w łańcuchu żywnościowym, a także wdrożenie ułatwień w prowadzeniu przez rolników sprzedaży detalicznej. Konsolidacja sektora może także nastąpić dzięki powstawaniu organizacji międzybranżowych, skupiających wiele ogniw łańcucha dostaw. Ważne jest także zwiększanie konsolidacji w obszarze oferty rynkowej polskiego sektora rolno-spożywczego, m.in. poprzez platformę handlu.

Mając powyższe na uwadze, proponuje się następujące działania:

1. Wdrożenie obowiązku zawierania umów na dostawy;
2. Eliminowanie nieuczciwych praktyk w handlu rolno-spożywczym;
3. Ułatwienie sprzedaży żywności przez rolników (tzw. rolniczy handel detaliczny);

4. Upowszechnianie tworzenia grup producentów i organizacji producentów oraz ich związków i zrzeszeń;
5. Upowszechnianie tworzenia organizacji międzybranżowych;
6. Rozwój wykorzystania doradztwa rolniczego;
7. Stworzenie Polskiego Holdingu Rolno-Spożywczego;
8. Odtworzenie i wsparcie rozwoju lokalnych rynków rolnych;
8. Uruchomienie elektronicznej platformy sprzedażowej (OTC);
9. Stworzenie Funduszu Ochrony Dochodów Rolniczych.

B. Promocja polskich produktów rolnych i produktów przetwórstwa na rynku UE i światowym: Poprawa funkcjonowania funduszy promocji i lepsze ukierunkowanie promocji

C. Właściwe wdrażanie instrumentów wspólnej organizacji rynków rolnych

1. Wykorzystywanie istniejących mechanizmów;
2. Poprawa instrumentów zarządzania kryzysowego.

D. Wykorzystywanie możliwości WPR

1. Wsparcie bezpośrednio;
2. Wsparcie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.

W ostatniej części opracowania wskazano działania w odniesieniu do poszczególnych rynków rolnych. Przykładowo, w odniesieniu do rynku wieprzowiny, przytoczono propozycje działań ogólnych oraz wskazano działania specyficzne dla tego rynku, tj.:

1. Dostosowanie wsparcia w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
2. Analiza uregulowań prawnych dotyczących powstawania nowych obiektów i rozbudowy już istniejących;
3. Poprawa wyników produkcyjnych;
4. Wypracowanie marki polskich produktów, zwiększenie dostępu do informacji o pochodzeniu produktów;
5. Poszukiwanie nowych rynków zbytu.